

Marjo Hienonen

LAULUNOPETTAJA GENREVIIDAKOSSA

Pop/jazz-laulunopettajan genretuntemus ja eri genrejen opettaminen

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikin koulutusohjelma
Huhtikuu 2019**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Huhtikuu 2019	Tekijä/tekijät Marjo Hienonen
Koulutusohjelma Musiikki		
Työn nimi LAULUNOPETTAJA GENREVIIDAKOSSA. Pop/jazz-laulunopettajan genretuntemus ja eri genrejen opettaminen		
Työn ohjaaja Kirsti Rasehorn, Heli Uusimäki		Sivumäärä 38+1
Työelämäohjaaja Heli Uusimäki		
<p>Pop/jazz-laulunopettajat opettavat työssään useita eri musiikkigenrejä, mutta aiempaa tutkimusta laulunopettajan genretuntemuksesta ei kuitenkaan löydy. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli saada kirjallisesti esille kokeneilla laulunopettajilla olevaa hiljaista tietoa eri genreistä ja niiden opettamisesta. Tutkimuskysymyksiä olivat, missä määrin pop/jazz-laulunopettajan tulisi osata eri genrejä ja miten niitä voi opettaa.</p> <p>Kyseessä oli laadullisella tutkimusotteella toteutettu asiantuntijoiden teemahaastattelu, jossa haastateltiin kolmea kokenutta laulunopettajaa. Kaksi haastattelua tehtiin kasvotusten ja yksi Skypen välityksellä, minkä jälkeen ne litteroitiin äänitteiltä ja analysoitiin. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimi genretutkimus ja 2000-luvun laulupedagogiikka, jolle tyypillistä on mestari-kisälli-mallista siirtyminen uusiin oppimisympäristöihin, tieteen ja teknologian vaikutus laulunopetukseen, kaupalliset laulunopetusmenetelmät sekä pop/jazz-laulun tekniset ja musiikilliset erityispiirteet.</p> <p>Selkeää vastausta siihen, kuinka paljon ja mitä genrejä pop/jazz-laulunopettajan tulisi osata, ei saatu. Haastateltavat olivat erimielisiä siitä, missä määrin genrejä tulisi taitaa. Yksi haastateltava painotti paljon laulutekniikan hallitsemisen tärkeyttä eikä kokenut musiikkityyliin osaamisen olevan niin olennaista. Toinen haastateltava oli puolestaan sitä mieltä, että musiikkia tulisi osata hyvin kokonaisvaltaisesti ja hänen haastattelussaan korostui musiikin peruselementtien ymmärtäminen. Kolmas haastateltava sijoittui näiden kahden näkemyksen välimaastoon ja oli sitä mieltä, että laulunopettajan tulisi hallita ainakin kaikkia niitä genrejä, joita opetetaan musiikkiopistoissa ja -kouluissa.</p> <p>Haastatteluissa kävi ilmi, ettei ole yhtä ja kaikille sopivaa tapaa opettaa eri genrejä. Kaikki haastateltavat painottivat jokaisen oppilaan yksilöllisyyttä ja opetuksen suunnittelemista oppilaan tarpeiden mukaan. Opettaja ei saisi antaa oman musiikkimakunsa ohjalla liikaa opetusta, vaan hänen tulisi olla avoin kaikenlaiselle musiikille. Musiikin kuunteleminen nousi yhdeksi tärkeimmistä tavoista oppia eri genrejä.</p>		

Asiasanat genre, haastattelututkimus, laulunopettaja, laulupedagogiikka, musiikkityyli, pop/jazz-laulu, rytmimusiikki

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date April 2019	Author Marjo Hienonen
Degree programme Music		
Name of thesis SINGING TEACHER IN THE JUNGLE OF GENRES. Singing teacher's knowledge of different contemporary genres and teaching them.		
Instructor Kirsti Rasehorn, Heli Uusimäki		Pages 38+1
Supervisor Heli Uusimäki		
<p>Contemporary singing teachers teach many different genres, yet, there is no previous research regarding singing teachers' knowledge of genres. The goal of this thesis was to ascertain the tacit knowledge experienced singing teachers have of different genres and of teaching them. The main questions were how much a singing teacher needs to master different genres and how can genres be taught.</p> <p>The thesis is a case study carried out using a qualitative method. The study was conducted using theme interviews with three experienced singing teachers. Two interviews were conducted face to face and one via Skype, then transcribed and analyzed. The theoretical framework includes genre studies and 21st-century singing pedagogy, characterized by a shift from the traditional master-apprentice-model to new learning environments, the effect of voice science and technology, the emergence of commercial singing methods and contemporary styles' own special technical and musical characteristics.</p> <p>There was no clear answer to how much and which genres singing teachers should know and master. The participants disagreed on how important it is to know genres well. One participant underlined mastering singing technique and did not think knowing genres is that important. Another participant thought singing teachers should know music very holistically and emphasized understanding the basic elements of music. The third participant was somewhere in the middle of these two views and pointed out that singing teachers should master at least all the genres that are taught in Finnish formal music schools.</p> <p>The interviews show that there is not one correct way to teach genres. All the participants emphasized the individuality of students and stated that teaching should be planned to fit students' individual needs. Teachers should not let their own musical taste affect their teaching, but instead, they should be open-minded to varieties of music. Listening to music was considered to be one of the most efficient ways of learning different genres.</p>		

<p>Key words contemporary singing, genre, interview survey, music style, singing pedagogy, singing teacher, rhythm music</p>

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 GENRE	3
2.1 Genren monet määritelmät	3
2.2 Genrejä eri laulunoppaissa.....	6
3 LAULUPEDAGOGIIKKA 2000-LUVULLA	8
3.1 Mestari-kisälli-asetelmasta uusiin oppimisympäristöihin	8
3.2 Tieteen ja teknologian vallankumous	8
3.3 Kaupalliset menetit	10
3.4 Pop/jazz-laulun erityispiirteitä	11
3.4.1 Huokoinen ääni ja rekisteribreikit	11
3.4.2 Belttaus.....	11
3.4.3 Twang.....	12
3.4.4 Erilaiset säröt.....	12
3.4.5 Artikulointi	12
3.4.6 Melismat.....	13
3.4.7 Rytmi ja fraseeraus	13
3.4.8 Improvisointi	13
4 TUTKIMUSASETELMA	14
4.1 Kvalitatiivinen tapaustutkimus.....	14
4.2 Asiantuntijoiden teemahaastattelu	14
4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	15
5 HAASTATTELUJEN TULOKSET.....	16
5.1 Haastateltavat.....	16
5.2 Haastattelukysymykset	17
5.3 Pop/jazz-laulunopettajan genretuntemus	18
5.4 Tyylien opettaminen laulutunneilla.....	21
5.5 Genren alkuopetus	23
5.6 Eri genrejen tärkeimmät tyylipiirteet	26
5.6.1 Pop	26
5.6.2 Rock.....	27
5.6.3 R'n'b.....	27
5.6.4 Country/Folk	27
5.6.5 Musikaali.....	28
5.6.6 Afroamerikkalainen bluespohjainen musiikki (soul, funk, r'n'b, yms.).....	28
5.6.7 Jazz	28
5.6.8 Latin	29
5.6.9 Suomalainen tanssimusiikki	29
5.7 Metodien hyödyntäminen eri genrejen opetuksessa	29
5.8 Äänen terveys eri genreissä	31
5.9 Opettajan osaamattomuus jonkun genren parissa	32
6 POHDINTA	34

LÄHTEET	37
LIITTEET	
Liite 1. Teemahaastattelun runko	
KUVIOT	
KUVIO 1. Jennifer Lenan genrejaottelu	5
KUVAT	
KUVA 1. Spektrogrammianalyysi sovelluksessa PitchLab Pro	9
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Suositut genret Yhdysvalloissa	4

1 JOHDANTO

Pop/jazz-laulunopetus on viimeisten vuosikymmenten aikana saavuttanut koko ajan kasvavaa suosiota. Nimestään huolimatta pop/jazz-laulunopettaja opettaa paljon muutakin kuin vain poppia tai jazzia. Oikeastaan termi pop/jazz kattaa kaikki ”kevyen” – siis ei-klassisen – musiikin genret aina soulista suomiskelmään ja countrysta heavy metalliin. Kun uusia genrejä myös syntyy ja kehittyy lisää kaiken aikaa, kukaan ei voi hallita kaikkea. Miten paljon eri genrejen opettaminen siis kuuluu pop/jazz-laulunopettajan työnkuvaan ja missä määrin ammattitaitoisen opettajan täytyisi niitä osata?

Olen opettanut lauluoppilaita yksityisesti vuodesta 2014, ja tällä hetkellä toimin toista vuotta laulunopettajana Kokkolan Rokkikoululla. Viime keväänä olin ensi kertaa tilanteessa, jossa oppilaani olivat tekemässä laulututkintoja. Niihin kuului tutustuminen viiteen eri genreen, mikä sai minut pohtimaan, mitä asioita niistä oppilaille kuuluisi opettaa. Yritin etsiä asiasta tietoa ja kysellä muiden kollegojen mielipiteitä, mutta usein vastaukset olivat hyvin ympärilyöreyttä eikä juuri kukaan tuntunut osaavan määrittellä asiaa sen tarkemmin. Niinpä kiinnostuin genrejen opettamisesta laajemminkin ja sain ajatuksen tehdä opinnäytetyöni siihen liittyen.

Toteutan opinnäytetyöni kvalitatiivisena tutkimuksena haastatteleamalla kolmea kokenutta ja arvostettua laulupedagogia eri genrejen opettamisesta. Haastatteluiden kautta pyrin selvittämään erityisesti, mitä valmistuneen pop/jazz-laulunopettajan tulisi tietää eri genreistä ja millä tavoilla genrejä kannattaa opettaa. Tavoitteeni on tuoda esille alan rautaisilla ammattilaisilla olevaa hiljaista tietoa aiheesta, jota ei ole aiemmin juurikaan tutkittu. Hiljainen tieto on näkemyksiä, käsityksiä, intuitioita ja aavistuksia, jotka koostuvat kokemuksista, ideoista, arvoista ja tuntemuksista. Se on erittäin automatisoitunutta osaamista ja ammattitaitoa, joka on vahvasti kiinni yksilössä ja hänen persoonallisuudessaan. (Hakulinen 2010, 9.) Toivon saavani haastatteluista arvokasta tietoa, joka hyödyttää paitsi itseäni myös muita laulunopettajia.

Pop/jazz-laulua ei ole Suomessa opetettu akateemisella tasolla kuin vasta vuodesta 1994, joten sen tutkiminenkin on vielä lapsen kengissä (Korpisaari 2011, 23). Eri genrejä ja populaarimusiikkia on tutkittu musiikkitieteen puolella enemmänkin, mutta niissä näkökulma on usein historiallinen, sosiaalinen tai kulttuurillinen. Joitakin opinnäytetöitä on tehty yhteen genreen – useimmiten jazziin – keskittyen tai klassisen ja pop/jazz-laulun eroihin liittyen, mutta laajempaa genretutkimusta laulajan näkökulmasta en löytänyt yhtään. Joissakin pedagogisissa oppaissa on kuitenkin vinkkejä laulajille eri tyylien laulamiseen. Näistä esimerkkeinä mainittakoon NATS:n (National Association of Teachers of Singing) julkai-

sema kirjasarja *So You Want to Sing: Guides for Performers*, jonka jokainen eri osa käsittelee eri musiikkityyliä, sekä Maija Hapuojan *Koko kroppa laulaa* (2015) ja Harrisin ja O'Bryanin toimittama *Teaching Singing in the 21st Century* (2014), joista kahta jälkimmäistä hyödynnän myös tässä opinnäytetyössä.

Tiedostan aiheeni olevan varsin laaja, minkä vuoksi olen rajannut työni käsittelemään ainoastaan pop/jazz-musiikin tai rytmimusiikin alle luettavia genrejä. Näin ollen klassinen musiikki ja kansanmusiikki eivät sisälly niihin genreihin, joita tämä tutkimus kattaa. Opinnäytetyöni käsittelee myös ainoastaan pop/jazz-laulunopettajien genrejen tuntemusta ja opetusta eikä siis vastaa esimerkiksi kysymykseen, missä määrin klassisen laulunopettajan tulisi osata pop/jazz-musiikin genrejä. Muuten en ole halunnut tarkemmin rajata, mistä tietyistä genreistä on kyse, vaan olen päättänyt antaa haastateltavilleni tilaa puhua kaikista niistä musiikkityyleistä, joita he haluavat nostaa esille.

2 GENRE

Onko tänä päivänä koko ajan kehittyvässä musiikkimaailmassa vielä tarpeellista puhua genreistä? Mitkä eri osatekijät määrittelevät tietyn genren? Milloin jotakin musiikkia voidaan alkaa kutsua joksikin uudeksi genreksi? Muun muassa tällaisiin kysymyksiin törmää musiikintutkimuksessa, jossa genrejä on tutkittu esimerkiksi sosiologisista tai musiikinhistoriallisista näkökulmista käsin. Ne eivät välttämättä kuitenkaan vastaa kovin hyvin laulajan tai laulunopettajan käytännön tarpeisiin. Esittelen tässä luvussa ensin genren erilaisia määritelmiä sekä genrejaotteluun liittyviä ongelmia. Sen jälkeen tarkastelen lyhyesti, miten erilaiset laulunoppaat käsittelevät eri genrejä.

2.1 Genren monet määritelmät

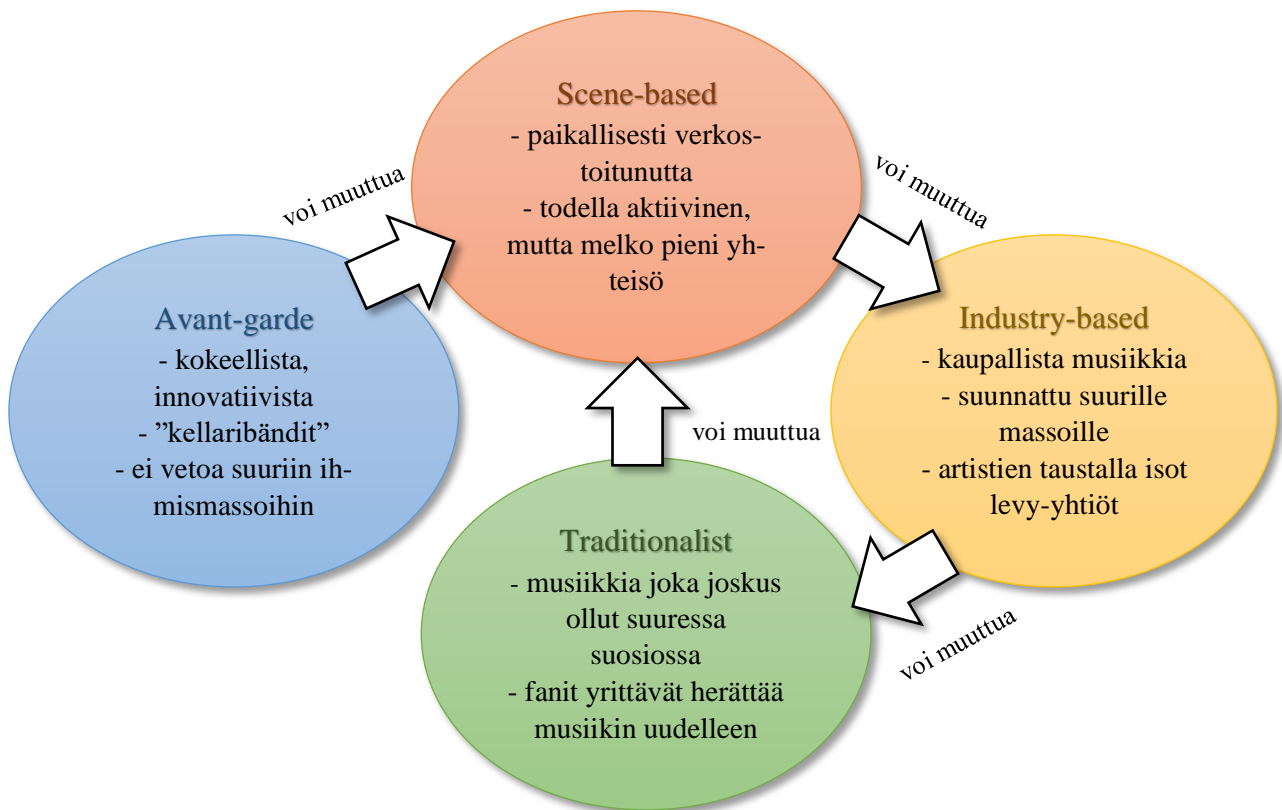
Musiikintutkija Fabian Holtin (2007, 2) mukaan genre on perustavanlaatuisen järjestystä luova voima musiikillisessa elämässä. Sillä on vaikutusta siihen, kuinka, missä ja kenen kanssa teemme ja koemme musiikkia. Holt painottaa, että jos jätämme genren huomioimatta, emme pysty kunnolla keskustelemaan muun muassa siitä, mitä kuuntelemme musiikissa, miten muusikot kommunikoivat keskenään tai mitä eri ihmiset käsittävät musiikilla ja mihin he sitä käyttävät. Termiä genre käytetään myös muissa taiteen muodoissa, kuten kirjallisuudessa ja kuvataiteessa, kategorisoimaan jotakin tiettyä tyyliä. (Holt 2007, 2.)

Holt (2007, 3) huomauttaa, että musiikilla täytyy olla nimi, jotta sen voi kategorisoida genreksi. Musiikin nimeäminen mahdollistaa tietynlaisen musiikin erottamisen muusta musiikista. Musiikin kategorisoiminen on myös ollut kritiikin kohteena, sillä joskus genrejen rajat koetaan keinotekoisiksi. Musiikin fuusioituminen ja eri tyylipiirteiden yhdisteleminen aiheuttavat myös vaikeuksia luokitella musiikkia genreiksi. Holtin mukaan myös teorioita musiikin genreistä on vaikea luoda verrattuna muihin taide- muotoihin, koska musiikkia tuotetaan niin monella tapaa. Kuitenkin jopa yksinkertaiset kognitiiviset toiminnot nojaavat kategorisointiin ja tyyppittelyyn, joten genrejen määrittelyllä on tärkeä rooli kulttuurissamme. (Holt 2007, 3.) Holt on listannut Yhdysvalloissa suosituimmat päägenret alagenreineen kronologisessa järjestyksessä seuraavasti (TAULUKKO 1):

Blues	country blues, urban blues, Chicago West Side blues
Jazz	traditional, swing, bebop, cool jazz
Country	old-time/traditional, bluegrass, honky-tonk, Nashville Sound
Rock	rock and roll, classic rock, glam rock, punk
Soul/R&B	R&B, Memphis soul, Motown, soul-funk, contemporary R&B
Salsa	salsa dura, salsa romantica, soul salsa, dance club salsa
Heavy metal	black metal, death metal, doom metal, speed metal, trash metal
Dance	disco, techno, house, trance, ambient
Hip-hop	old school, East Coast, West Coast, gangsta rap

TAULUKKO 1. Suositut päägenret ja niiden alagenret Yhdysvalloissa (mukaillen Holt 2007, 15–16)

Silverin, Leen ja Childressin (2016) mukaan musiikkia voidaan jakaa genreiksi joko musiikillisesta tai sosiologisesta näkökulmasta. Musiikillisesti genrejä voidaan analysoida niiden tyylipiirteiden, kuten melodian, lyriikoiden, tunnelman, rytmiikan, harmonian ja instrumentaation, perusteella. Sosiologisesti katsottuna genret vastaavat tiettyihin sosiaalisiin odotuksiin ja vaikuttavat siihen, miten musiikkia tuotetaan ja kulutetaan. Esimerkiksi Jennifer Lena on tuonut esille uudenlaista genrejaottelua, joka ei perustu musiikillisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin vaan musiikin sosiaalisiin rakenteisiin. Hän jakaa kirjassaan *Banding Together* amerikkalaiset musiikkityylit tästä näkökulmasta käsin neljään eri genreen, jotka ovat Avant-garde (kokeellista tai innovatiivista musiikkia), Scene-based (paikallisesti verkostoitunutta tai melko pienen yhteisön musiikkia), Industry-based (kaupallista musiikkia) ja Traditionalist (historiallisesti säilynyttä tai konservatiivista musiikkia). Nämä genret eivät kuitenkaan ole välttämättä pysyviä, vaan avant-garde voi muuttua suosion kasvaessa paikallisesti verkostoituneeksi musiikiksi, joka puolestaan suosion yhä noustessa saattaa muuttua kaupalliseksi musiikiksi. Sille puolestaan on tyypillistä, että suosio jossakin vaiheessa laskee, jolloin se muuttuu traditionaaliseksi musiikiksi. Sitä taas saatetaan yrittää uskollisten fanien toimesta tuoda takaisin yhteisöllisille (scene-based) juurilleen (KUVIO 1). (Lena 2012, 43–44, 56, 63, 74, 83).



KUVIO 1. Jennifer Lenan genrejaottelu (mukaillen Lena 2012, 43–44, 56, 63, 74, 83)

David Greenberg kokee myös perinteisen genrejaottelun vanhentuneeksi ja ongelmalliseksi, sillä esimerkiksi rock-musiikilla voidaan tarkoittaa niin Beatlesiä kuin Jimi Hendrixiäkin, jotka eroavat toisistaan huomattavasti. Hän ehdottaa, että perinteisten genrejen sijaan musiikkia tulisi luokitella kolmen eri tekijän kautta: arousal (musiikin energiataso), valence (tunneskaala iloisesta surulliseen) ja depth (sivistys ja emotionaalinen syvyys). Hänen mielestään tällaisen jaottelun avulla pystyisimme paremmin ymmärtämään, miksi joku ihminen pitää esimerkiksi sekä jazzista että hiphopista. (Greenberg 2016.)

Edellä mainitut määritelmät osoittavat, ettei musiikin pilkkominen genreihin ole yksinkertaista. Jo arjessamme voimme huomata, että joskus voi olla todella vaikeaa määritellä jollekin tietylle musiikille genreä. Holtin mukaan (2007, 5) käsitys genreistä on kuitenkin aina yhteisöllistä ja jaettua. Tässä opinnäytetyössä lähestyn genrejä perinteisen musiikillisiin piirteisiin perustuvan jaottelun mukaan, koska uskon sen olevan laulunopettajan kannalta käytännönläheisintä. On kuitenkin hyvä tiedostaa, ettei musiikin genreistä ja kategorisoimisesta sekä niiden tarpeellisuudesta olla välttämättä yksimielisiä. Musiikintutkijat myös kiistelevät siitä, voidaanko termejä genre ja musiikkityyli käyttää synonyymeinä. Koska niin kuitenkin arkikielessä yleensä tehdään, käytän tässä opinnäytetyössä niitä tarkoittaen samaa asiaa. (Holt 2007, 12.)

2.2 Genrejä eri laulunoppaissa

Laulunopettajan voi olla vaikeaa tiedostaa, mitä häneltä genrejen osaamisen suhteen odotetaan tai mitkä asiat ovat eri genreissä tärkeitä. Useat laulunoppaat keskittyvät vahvasti lauluteknisiin asioihin ja jättävät musiikkiin ja eri genreihin liittyvät tyylipiirteet vähemmälle huomiolle. Maija Hapuoja on yksi harvoista laulupedagogeista, joka on omistanut kirjastaan *Koko kroppa laulaa* (2015) yhden osan kokonaan rytmimusiikin 11 tyyliä jolle, jotka ovat beat, rock 'n' roll, foxtrot, tango, laulelma, blues, soul, funk, swing, jazzballadi ja bossa nova. Teos antaa hyvän yleiskuvan kyseisistä tyyleistä, mutta Hapuoja on tarkoituksella rajannut käsiteltäväksi kustakin tyylistä vain yhden perusasian. Se voi kuitenkin auttaa genrejen viidakossa painivaa laulunopettajaa hahmottamaan selvemmin eri tyylien keskeisimpiä piirteitä.

Hapuoja kehottaa kaikkien tyylien kohdalla aloittamaan opetteluun musiikin kuuntelusta. Hän painottaa erityisesti basistin ja rumpalin kuuntelemisen tärkeyttä erilaisten komppien sisäistämiseksi ja oikeanlaisen fraseerauksen löytämiseksi. Hänen mukaansa eri laulajien kuuntelemisesta voi saada ideoita oman ilmaisun parantamiseksi, mutta suoranaista kopiointia hän suosittelee varomaan. Hapuoja myös kehottaa etsimään musiikin juuria, mikä hänen mielestään luo pohjan koko rytmimusiikin ajatusmaailmalle. (Hapuoja 2015, 109–111.)

Myös Tarja Hautamäen toimittamassa kirjassa *Laulajan opas* (2002) on esitelty hyvin lyhyesti suomalaista tanssimusiikkia (valsse, tango, humppa, foxtrot, polkka, jenkka) ja laulelmaa sekä afroamerikkalaisia tyyliä (rock, latinalaisamerikkalainen musiikki, gospel, blues, rhythm & blues, soul, funk, jazz). Siinäkin kehoitetaan kuuntelemaan eri musiikkityylejä ja erityisesti vanhoja mestareita, joilta voi oppia hahmottamaan parhaiten puhtaat tyyliunnot. Se auttaa myös hahmottamaan nykyisistä fuusioituneista genreistä, ”mistä mikäkin on tullut”. Kuten Hapuojan kirjassa, myös *Laulajan oppaassa* painotetaan, että laulajan on tärkeää oppia kuuntelemaan säestävän bändin komppia ja suhteuttaa fraseerauksensa siihen. (Aittomäki, Kervinen & Mellanen 2002, 57–67.)

Kuten jo aiemmin johdannossa mainitsin, yksittäisistä genreistä sen sijaan on helpompi löytää teoksia ja laulunoppaita. NATS (National Association of Teachers of Singing) julkaisee kirjasarjaa *So You Want to Sing: Guides for Performers*, joista on tähän mennessä tehty eri genreihin liittyen seuraavat osat: Jazz, The Blues, Gospel, Music Theater, Rock 'n' Roll, Country, Sacred Music, Folk Music, Barbershop, Light Opera, CCM (Contemporary Commercial Music), Chamber Music ja Early Music. Nämä tai ainakin osa näistä voivat olla hyvä lisä laulunopettajan kirjahyllyssä. Myös esimerkiksi Hoch ja Lister

käsittelevät lyhyesti ja melko pintapuolisesti muutamia eri genrejä teoksessaan *Voice Secrets: 100 Performance Strategies for the Advanced Singer* (2016). Ruotsinkielistä materiaalia edustaa esimerkiksi Kullbergin ja Sjögrenin *Sing it* (1994), josta saa vinkkejä bluesin, jazzin, gospelin ja popin laulamiseen. Täysin kaiken kattavaa genreopasta on mahdoton tehdä ja valitettavasti aina jotain tyylejä jää ulkopuolelle. Sen voi mielestäni nähdä teosten tekijöiden arvovalintoina siitä, mitä genrejä he pitävät tärkeimpinä tai mihin musiikkityyleihin he ovat itse erikoistuneet.

3 LAULUPEDAGOGIIKKA 2000-LUVULLA

Tässä luvussa käsittelen 2000-luvun laulupedagogiikkaa. Ensiksi tarkastelen sitä, miten perinteisestä mestari-kisälli-asetelmasta on siirrytty uudenlaisiin oppimisympäristöihin. Toiseksi esittelen tieteen ja teknologian kehityksen vaikutusta laulunopetukseen, ja kolmanneksi vertailen hieman erilaisia kaupallisia laulunopetusmetodeja. Lopuksi selvitän lyhyesti pop/jazz-laulun vaatimia erilaisia äänenkäyttötapoja sekä teknistä ja musiikillista osaamista.

3.1 Mestari-kisälli-asetelmasta uusiin oppimisympäristöihin

Viimeisten vuosikymmenten aikana laulupedagogiikka on elänyt murroksessa. Ennen laulunopetusta annettiin vain klassisessa musiikissa, mutta kevyen musiikin eri tyylit ja globalisoituvan maailman kautta avautunut laaja musiikkimaailma ovat haastaneet perinteistä laulupedagogiikkaa. Keskiajalta lähtien vallinnut mestari-kisälli-asetelma, jossa nuori laulunopiskelija saattoi olla jopa 12 vuotta yhden ja saman opettajan opissa, koetaan nykypedagogiikan valossa monella tapaa vanhentuneeksi. Suomalaisessakin laulupedagogiikassa vielä muutama vuosikymmen sitten kaikkia musiikin genreja opetettiin klassisen äänenmuodostuksen kautta (Valtasaari 2017, 90). Uudemmat musiikkityylit kuitenkin vaativat täysin omanlaistaan tekniikkaa ja pedagogiikkaa eikä yhtä tapaa oppia ja opettaa ole. (Harrison & O'Bryan 2014, 2–3.)

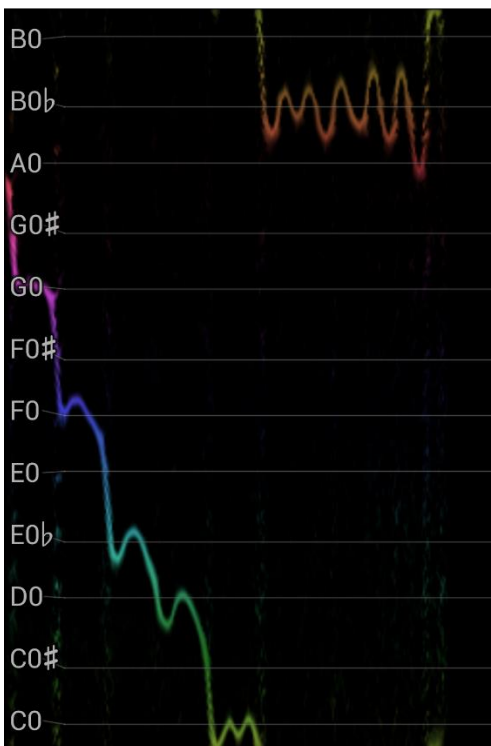
Myös oppimisen ympäristöt ovat muuttuneet. Kun ennen musiikkia opiskeltiin konservatorioissa ja formaaleissa oppilaitoksissa, nykyään laulua opitaan muun muassa keikoilla, studioissa, matkimalla lempiartistia, seurakunnissa ja ystävien kanssa. Lisäksi laulunopetus on siirtynyt vahvemmin internetiin. Kuitenkin yhä useammat ihmiset haluavat silti yksinlaulutunteja asiantuntevilta opettajilta. Siinä mielessä mestari-kisälli-perinne on yhä voimissaan. (Harrison & O'Bryan 2014, 3.)

3.2 Tieteen ja teknologian vallankumous

Laulamista ja ääntä kohtaan on myös viime vuosina herännyt uusi tieteellinen kiinnostus. Tieteellinen äänen tutkiminen on mullistanut ja ravisuttanut laulupedagogiikkaa. Sen myötä myös pop/jazz-laulun pedagogiikka ja monet tavat käyttää ääntä ovat vahvistaneet asemaansa klassisen laulupedagogiikan rinnalla (Keskinen 2013, 42). Äänen fysiologiasta, anatomiasta ja akustiikasta on saatavilla koko ajan enemmän tietoa, joten laulunopetus ei ole enää pelkkien mielikuvien varassa. On myös kehittynyt uusi

tieteenala, vokologia, jossa yhdistyy äänentutkimus, äänen terveys ja ääniterapia. Yhä useammat laulunopettajatkin ovat kiinnostuneita vokologiasta ja hakeutuvat opiskelemaan sitä. Kuitenkaan tiede ei välttämättä ratkaise pedagogisia ongelmia, kuten sitä, miten käsitellä vaikeita persoonia laulutunneilla. (McCoy 2014, 4, 17.)

Nykyopettajan tulee olla myös äärimmäisen monipuolinen ja joustava. Harrisonin ja O'Bryanin (2014, 6) mukaan yhä harvempi laulunopettaja erikoistuu yhteen tiettyyn asiaan. Lisäksi teknologian kehitys luo uusia mahdollisuuksia laulunopetukselle. Älylaitteille ja tietokoneille saatavia sovelluksia hyödynnetään laulunopetuksessa nykyään paljon. Esimerkiksi erilaiset spektrogrammit, jotka näyttävät äänen värähtelytaajuutta, ovat mahdollistaneet sen, ettei laulaminen ole enää pelkän kuulon varassa, vaan sitä voi aistia myös visuaalisesti (KUVA 1). (McCoy 2014, 14–16.) Nykyään myös lukuisat laulunopettajat ympäri maailmaa tarjoavat YouTubessa ilmaiseksi opetustaan ja lauluvinkkejä, joita niin laulunharrastajat, -opiskelijat kuin -opettajatkin voivat hyödyntää.



KUVA 1. Spektrogrammianalyysi sovelluksessa PitchLab Pro (kuvakaappaus omasta laulusta)

3.3 Kaupalliset metodit

Pop/jazz-musiikkia opettavalta laulunopettajalta vaaditaan erilaista teknistä osaamista kuin klassiselta laulunopettajalta. Näihin tarpeisiin on viime vuosikymmenten aikana oppilaitosten ulkopuolella kehitetty erilaisia metodeja ja malleja, joista Suomessa tunnetuimpia lienevät Jo Estillin kehittämä Estill Voice Training™ (EVT), Cathrine Sadolinin Complete Vocal Technique (CVT) sekä Seth Riggsin Speech Level Singing (SLS). Metodit ovat rikastuttaneet pop/jazz-musiikin laulunopetuksen kenttää, ja Valtasaaren (2017, 83) mukaan ne ovat oppilaitoksia ketterämpiä toimijoita, sillä instituutioissa rakenteiden jäykkyys ja taloudellisesti vaikeiden aikojen rajoitteet voivat joskus aiheuttaa ongelmia.

Metodeihin kohdistuu kuitenkin myös paljon kritiikkiä. Esimerkiksi metodeissa käytetyt erilaiset terminologiat voivat hämmentää laulajia ja laulunopettajia (Chandler 2014, 38). Kyseiset metodit ovat myös vahvasti kaupallisia, mikä voi aiheuttaa luotettavuuden ja objektiivisuuden ongelmia. Valtasaari huomauttaa väitöskirjassaan, että esimerkiksi markkinoidessaan omaa metodologiaan henkilö saattaa käyttää itsestään nimitystä äänentutkija, vaikkei hänellä olisi tutkijan koulutusta eikä yhtään kriittisen arvion läpäissyttä julkaisua. (Valtasaari 2017, 84.) Estill oli äänentutkija ja äänispecialisti, jonka tutkimukset lukeutuvat alan viitatuimpiin (Valtasaari 2017, 84, 90). Sadolinia on puolestaan kritisoitu siitä, ettei hän ole maininnut yhtään tutkimustulosta tai lähdetä metodinsa taustalla eikä hänen tutkimuksiaan ole hyväksytty tieteellisiin julkaisuihin (Valtasaari 2012, 35). Nykyään tilanne on kuitenkin hieman toinen, sillä alan tärkeimpiin lukeutuva tieteellinen julkaisu *Journal of Voice* on hyväksynyt Sadolinilta kaksi artikkelia (McGlashan, Thuesen, Sadolin 2017a, 1–10; McGlashan, Thuesen, Sadolin 2017b, 11–22). Riggs puolestaan ei ole koskaan mainostanut metodologiaan tieteellisenä, vaan SLS keskittyy markkinoinnissaan vahvasti Riggsin opettamien kuuluisien laulajien ympärille. (Valtasaari 2012, 32, 35; Riggs & Carratello 1992, 1.)

Yhteistä näille kolmelle metodille on se, että ne tunnistavat pop/jazz-musiikin eri genrejen vaatimia äänenkäyttötapoja (Valtasaari 2017, 84). Ne eroavat toisistaan lähestymistapojensa kautta. Korpisaari nimittää EVT:tä ja CVT:tä äänenväri-ilähtöisiksi lähestymistavoiksi, ja SLS:ää puolestaan ilmaisulähtöiseksi (Korpisaari 2011, 67). Äänenväri-ilähtöisissä metodeissa keskitytään paljon äänen väriin vaikuttaviin äänielimistön toiminnallisiin yksityiskohtiin, joita yhdistelemällä pyritään tiettyyn äänenlaatuun. EVT:ssä näitä laatuja – äänen kvaliteetteja – ajatellaan olevan kuusi: speech, sob, twang, opera, falsetto ja belt (Steinhauer, McDonald Klimek & Estill 2017, 213). CVT:ssä laatuja nimitetään moodeiksi ja niitä on neljä: neutral, curbing, overdrive ja edge (Sadolin 2009, 82). SLS-metodissa lähdetään puoles-

taan liikkeelle ilmaisusta, jonka tavoitteena on saavuttaa luonnollinen ja reaktiivinen äänentoiminta. Nimensä mukaisesti siinä keskitytään paljon puheäänien toimintaan, jonka uskotaan olevan myös hyvän lauluäänien perusta. (Valtasaari 2017, 85.)

3.4 Pop/jazz-laulun erityispiirteitä

Chandlerin (2014, 39) mukaan kestävä, tasapainoinen ja selkeä ääni sekä tasainen ääniala ilman ”breikkejä” on tavoite kaikessa laulamissa. Kuitenkin eri genreissä vaaditaan monipuolista äänenkäyttöä, johon kuuluu erilaisia efektejä ja tekniikoita. Pop/jazz-laulua ja sen haastavuutta kuulee toisinaan vähäeltävän erityisesti klassisen laulun ammattilaisilta. Ritva Eerola (2008, 11) huomauttaa, että pop/jazz-laulutekniikan opiskelu vaatii yhtä paljon aikaa kuin klassisen äänenmuodostuksen opiskelu. Hän pohtii tyylien ja erilaisten efektien opetteluun jopa saattavan vievän enemmän aikaa. Myös Valtasaaren mukaan useat rytmimusiikissa käytetyt efektit vaativat paljon teknistä hiomista, ja hän suosittelee aluksi keskittymään hyvän perustekniikan rakentamiseen ja etenemään efekteihin maltillisesti taitojen karttuessa (Valtasaari 2017, 96). Esittelen seuraavaksi muutamia keskeisiä pop/jazz-laulun erityispiirteitä, jotka poikkeavat klassisesta laulusta ja ovat tyypillisiä eri rytmimusiikin genrejen parissa. Osa erityispiirteistä liittyy laulutekniikkaan ja efekteihin, osa puolestaan musiikillisiin asioihin, kuten fraseeraukseen ja improvisaatioon.

3.4.1 Huokoinen ääni ja rekisteribreikit

Vaikka pääasiassa yleensä pyritään laulamaan kiinteällä äänellä, huokoista ääntä käytetään paljon tehokeinona esimerkiksi nykypopissa, R&B:ssä sekä folkissa. Joskus myös rekisterinvaihtoa eli breikkiä halutaan tuoda tietoisesti kuuluviin. Muun muassa countryssa, folkissa, indie pop/rockissa ja pop R&B:ssä hyödynnetään breikkejä. (Chandler 2014, 39.)

3.4.2 Belttaus

Belttaus eli belting on tekniikka, jota kuulee erityisesti rockissa, gospelissa, soulissa, dancessa, musiikkiteatterissa ja metallimusiikissa. Se on voimakas laulutapa, jolle on tyypillistä huutomainen äänenlaatu. Belttauksen määritelmästä ja tekniikasta ei olla täysin yksimielisiä (Korpisaari 2011, 106). EVT:ssä belting on yksi kuudesta äänenlaadusta (Steinhauer, McDonald Klimek & Estill 2017, 219). Laulunopettajan on erityisen tärkeää tiedostaa, että belttaus on todella vaativaa äänenkäyttöä. (Chandler 2014, 39.)

3.4.3 Twang

Twang tarkoittaa kurkunkannen kallistamista taaksepäin kohti kannurustoja, jolloin ääntöväylä kapenee ja äänenväri kirkastuu ja voimistuu (Eerola 2008, 14). EVT:ssä myös twang on kokonaan oma äänenlaatunsa, johon liittyy muutakin ääntöväylän muokkaamista. Paljon käytettynä twang muistuttaa lasten ivailua ”njän-njän-njää”, ja vahva twang yhdistetään usein countryyn, bluegrassiin ja musiikkiteatteriin. Maltillisemmin käytettynä sitä kuullaan monissa nykypopin tyyleissä. Rockissa myös yhdistetään usein belttäusta ja twangiä. (Eerola 2008, 15–16; Chandler 2014, 40; Steinhauer ym. 2017, 217.)

3.4.4 Erilaiset säröt

Säröjä käytetään eniten rock- ja metallimusiikissa, mutta myös jonkin verran esimerkiksi gospelissa, soulissa, discossa ja funkissa. Säröt yhdistetään usein epäterveelliseen äänenkäyttöön, vaikka on olemassa laulajia, jotka luonnostaan laulavat rosoisella saundilla ilman mitään ongelmia äänen terveyden kanssa. Cathrine Sadolin on harvoja laulopedagogeja, joka on kehittänyt termejä ja tekniikoita erilaisille säröille. CVT:ssä erotellaankin toisistaan Growl (urina), Rattle (ratina), Scream (kiljahdukset), Grunt (örinä) ja Distortion (särö). (Chandler 2014, 40–41; Sadolin 2009, 177.)

3.4.5 Artikulointi

Pop/jazz-laulun halutaan yleisesti ottaen kuulostavan puheenomaiselta, minkä vuoksi käytetään paljon slangia ja puheenkaltaista artikulointia. Eerolan (2007, 13) mukaan konsonantit ovat usein pidennettyjä, kun taas vokaalit eivät ole niin pitkiä kuin klassisessa laulussa. Lyyrisesti ja rytmisesti tärkeille sanoille annetaan usein painoa, ja ali- ja yliartikuloinnissa tulee olla sopiva balanssi. Pop R&B:ssä, funkissa ja rapissa korostetaan paljon konsonantteja kielen ja huulien avulla. Sillä tavalla musiikkiin saadaan luotua perkussiivista efektiä ja rytmistä energiaa. Englanninkielisessä populaarimusiikissa vallitsee yleisimmin amerikkalainen aksentti, vaikkei laulaja itse olisi amerikkalainen. (Chandler 2014, 41.)

3.4.6 Melismat

Erityisesti afroamerikkalaisen musiikin tyyleihin kuuluvat melismaattiset juoksutukset eli nopeat kuviot. Ne perustuvat yleensä joko duuri- ja mollipentatoniseen sekä molliheksatoniseen¹ asteikkoon, joten Kim Chandler kehottaa harjoittelemaan kyseisiä asteikkoja rutiininomaisesti. Niin sanottujen ”lickien” pituudet voivat vaihdella lyhyistä 3-4 sävelen juoksutuksista todella pitkiin ja taiturimaisiin melismoihin. (Chandler 2014, 43.)

3.4.7 Rytmi ja fraseeraus

Pop/jazz-laulajilla tulisi olla vahva käsitys musiikin pulssista ja rytmien synkopoinnista, sillä se on yksi tärkeimmistä pop/jazz-repertuaarin musiikillisista elementeistä. Kaikki pop/jazz-musiikin ”groovet” voidaan jakaa 1/8-pohjaisiin, 1/16-pohjaisiin tai triolipohjaisiin. Englanninkielinen sana ”feel” puolestaan kuvaa sitä, miten kyseiset rytmikan alijaot tulkitaan ja fraseerataan, kuten esimerkiksi straight (suora), swing (kolmimuunteinen), half-time (puolitempo) tai double-time (tuplatempo). Laulajien tulisi ymmärtää, minkälaista fraseerausta eri genreissä käytetään. (Chandler 2014, 45.)

3.4.8 Improvisointi

Improvisointi kuuluu olennaisena osana monissa rytmimusiikin genreissä. Afroamerikkalaisissa tyy- leissä on monesti tilaa ”ad-libeille” eli spontaaneille melodian koristeluille, uusien melodioiden keksi- miselle ja vapaalle improvisoinnille. Hyvän improvisoinnin pohjana on vahva kappaleen harmonian hah- motus. (Chandler 2014, 47.) Jazz-musiikin erityinen tyyli on laulaen improvisoidut scat-soolot. Onnistunut scattaaminen vaatii erittäin hyvää jazz-musiikin tyyliintuntemusta ja asiaan perehtyneisyyttä. Jazz-improvisointiin voi perehtyä esimerkiksi Michele Weirin *Vocal Improvisation* (2001) tai Bob Sto- loffin *Scat* (1998) -kirjojen tai *ScatAbility*-sovelluksen avulla.

¹ Molliheksatoninen asteikko tarkoittaa kuusisävelistä molliasteikkoa, jonka rakenne on 1-2-b3-4-5-b7. Asteikko oli kol- manneksi suosituin poplaulumelodioissa luonnollisen molli- ja duuriasteikon jälkeen Chandlerin tekemän analyysin perus- teella. (Chandler 2014, 45.)

4 TUTKIMUSASETELMA

Tässä opinnäytetyössä tutkin, mitä valmistuneen laulunopettajan tulisi tietää eri genreistä ja miten eri genrejä voidaan opettaa. Tavoitteeni on saada kirjallisesti esille sitä hiljaista tietoa ja ajatusmaailmaa, jota kokeneilla laulunopettajilla on. Toteutan tutkimuksen kvalitatiivisena tapaustutkimuksena ja käytän tutkimusmenetelmänä asiantuntijoiden teemahaastattelua.

4.1 Kvalitatiivinen tapaustutkimus

Valitsin tutkimustavaksi kvalitatiivisen eli laadullisen tapaustutkimuksen, sillä se mahdollistaa aiheen käsittelyä syvällisesti ja yksityiskohtaisesti. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 27) mukaan laadullinen tutkimus tuo esille tutkittavien havainnot tilanteista ja mahdollistaa heidän menneisyyteensä ja kehitykseensä liittyvien tekijöiden huomioimisen, joten tämä tutkimustapa soveltuu erinomaisesti tavoitteeni. Haastateltavia ei ole valittu satunnaisotannalla, vaan halusin valita haastateltavat, joilla tiedän olevan paljon kokemusta pop/jazz-laulun opetuksesta ja jotka ovat alalla arvostettuja henkilöitä.

4.2 Asiantuntijoiden teemahaastattelu

Tutkimusmenetelmänä käytän puolistrukturoitua teemahaastattelua, jolle on ominaista se, että haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Se on strukturoidun lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuoto. Uskon haastatteluissa tulevan esille asioita, joita en osaa ennakoida, joten lomakehaastattelu ei sovi opinnäytetyöni luonteeseen. Täysin strukturoimaton haastattelu ei myöskään tule kyseeseen, koska minulla on selkeitä kysymyksiä ja teemoja, joihin toivon saavani monipuolisesti vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 44–47.)

Teemahaastattelun etu on se, että se on menetelmänä joustava. Kaikkia kysymyksiä ei tarvitse lyödä lukkoon eikä niitä tarvitse esittää aina täysin samassa muodossa ja järjestyksessä, mutta haastattelun teema-alueet ovat kuitenkin kaikille haastateltaville samat. Haastattelu myös antaa mahdollisuuksia tulkita kysymyksiä ja tehdä tähdennyksiä. Pidän erityisen tärkeänä, että tutkittavien ääni pääsee kuuluviin, minkä teemahaastattelu mahdollistaa. Lisäksi se sopii hyvin vähän kartoitettujen tai tuntemattoman alueen tutkimiseen. Koska pop/jazz-laulunopettajan genrejen tuntemuksesta ei ole aiempaa tutkimusta ja uskon saavani moniin suuntiin viittaavia vastauksia, on teemahaastattelu luonnollisin valinta tutkimusmenetelmäksi. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 36, 47–48; Hirsjärvi & Hurme 1993, 34–35.)

Haastattelin kesän ja syksyn 2018 aikana kolmea laulunopettajaa. Otanta on pieni, mutta olen valinnut arvostettuja ja kokeneita alan asiantuntijoita, joilta uskon saavani monenlaisia näkemyksiä eri genrejen opettamiseen. Lähetin haastateltaville etukäteen kysymykset, joita halusin opinnäytetyössäni käsitellä. Haastattelutapa oli lähempänä avointa kuin strukturoitua haastattelua, sillä haastattelut etenivät vapaassa järjestyksessä ja keskustelu oli suhteellisen vapaata. Kysymykset olivat sen verran laajoja, että eri sisällöt nousivat esiin eri järjestyksessä. Haastateltavat saivat itse myös valita, mitä asioita halusivat käsitellä ja missä määrin. Esimerkiksi yhden haastateltavan kanssa sovimme jo etukäteen, että kahta kysymystä, jotka käsitelivät genrejä yksityiskohtaisemmin, emme käsittele ollenkaan, vaan puhumme genreistä vain yleisellä tasolla. Hirsjärven (2007, 160) mukaan kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimussuunnitelma muuttuu olosuhteiden johdosta.

Ensimmäiseksi haastattelin Justin Stoneya 4.7.2018. Koska Stoney asuu Yhdysvalloissa, haastattelu tapahtui Skypen välityksellä. Susanna Mesiää haastattelin 10.7.2018 ja Katri Liiraa 17.10.2018. Tapasin heidät kummatkin Helsingissä kahvilassa. Äänitin ja litteroin haastattelut, minkä jälkeen kokosin vastaukset teemoittain.

4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Pidän tutkimustuloksia luotettavina, koska haastateltavat ovat kokeneita asiantuntijoita. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 35) mukaan haastattelun luotettavuuteen voi vaikuttaa haastateltavien halu antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. Mielestäni aihe ei kuitenkaan ole niin henkilökohtainen, että kysymykset olisivat uhkaavia haastateltaville.

Pyrin toimimaan eettisten periaatteiden mukaan. Aineistoa analysoidessani pyrin tuomaan haastateltavien ääntä mahdollisimman paljon kuuluviin ja olemaan huolellinen viitatessani heidän lausuntoihinsa. Haastateltavat ovat suostuneet osallistumaan tutkimukseen omilla nimillään, mutta olen antanut heille mahdollisuuden pysyä halutessaan anonyyminä. Haastateltavat saavat myös tarkistaa tekstin ennen julkaisua. Justin Stoneylle käänän kaikki hänen osuuttaan koskevat osat englanniksi.

5 HAASTATTELUJEN TULOKSET

Tässä luvussa esittelen haastattelujen tulokset. Tavoitteeni oli siis saada vastaus kahteen tutkimuskysymykseen: kuinka paljon pop/jazz-laulunopettajan tulisi osata eri genrejä ja miten eri genrejä voidaan opettaa. Vastaukset edustavat kolmen haastateltavani näkemyksiä ja kokemuksia aiheesta.

5.1 Haastateltavat

Haastattelin opinnäytetyötäni varten kolmea laulupedagogiikan huippuammattilaista: Susanna Mesiää, Katri Liiraa ja Justin Stoneya. Valitsin haastateltavat sillä perusteella, että he ovat kokeneita ja arvostettuja opettajia, jotka kouluttavat pop/jazz-laulupedagojeja ja ovat siten kehittämässä ja vaikuttamassa pop/jazz-laulun pedagogiikkaan. Mesiä ja Liira valikoituivat haastateltaviksi, koska he toimivat laulunopettajina Sibelius-Akatemiassa ja Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Kyseiset korkeakoulut tarjoavat Suomessa korkeinta ja arvostetuinta musiikin koulutusta, mikä mielestäni kertoo paljon heidän arvostuksestaan alan ammattilaisina. Lisäksi halusin opinnäytetyöhöni kansainvälistä näkökulmaa, joten haastattelin yhdysvaltalaista Justin Stoneya. Hän edustaa yksityisen sektorin laulunopetusta, mutta on erittäin menestynyt ja arvostettu alalla ympäri maailmaa. Myös hän kouluttaa laulunopettajia, tosin informaalisissa ympäristöissä. Tiedostan, että kolme haastateltavaa on melko vähän, mutta koska kyseessä on laadullinen tapaustutkimus hyvin laajasta teemasta, koen kolmen asiantuntijan voivan antaa paljon näkökulmia aiheen käsittelyyn.

Susanna Mesiä on 52-vuotias laulun- ja musiikinopettaja. Tällä hetkellä hän toimii neljäntoista vuotiaan Metropolia Ammattikorkeakoulussa musiikin koulutusohjelmassa pop/jazz-laulun ja musiikkipedagogiikan lehtorina sekä työstää tohtorin väitöskirjaa pop/jazz-laulun pedagogiikasta korkea-asteella. Mesiällä on laaja kokemus laulun ja musiikin opetuksesta ja sen kehittämisestä. Tämän hetkisen työnsä lisäksi hän on ollut opettajana alakoulussa, yläkoulussa, lukiossa, työväenopistossa, musiikkioppilaitoksessa sekä toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Lisäksi hän käy ulkomailla pitämässä työpajoja, toimii kapellimestarina, ohjaa laulun kesäkursseja ja tekee muusikon uraa. Mesiä painottaakin olevansa laaja-alainen muusikko.

Katri Liira on 36-vuotias musiikinmaisteri ja musiikkipedagogi. Hän on valmistunut musiikin maisteriksi Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osastolta vuonna 2011 sekä opiskellut laulunopettajaksi Metropolia Ammattikorkeakoulussa. Liira toimii Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osaston ai-nejohtajana, mitä ennen hän on ollut pop/jazz-laulun lehtorina Turun konservatoriossa ja tuntiopettajana

Metropolia Ammattikorkeakoulussa sekä opettanut pitkään yksityisellä sektorilla. Muusikkona ja laulajana Liira kokee vahvimpana osaamisenaan erityisesti soul-, r'n'b- ja jazz-musiikin.

Justin Stoney on 36-vuotias newyorkilainen laulunopettaja. Hän on valmistunut Michiganin yliopistosta musiikkiteatterin ammattilaiseksi. Hän on opettanut laulua 14 vuotta ja on perustanut menestyksekkään ja kansainvälistä tunnustusta saaneen New York Vocal Coaching -yrityksen. Stoney opettaa kaikenlaisia laulajia aloittelijoista Broadway-näyttelijöihin ja levyttäviin artisteihin sekä studiossaan New Yorkissa että Skypen välityksellä maailmanlaajuisesti. Stoney julkaisee myös suosittua Voice Lessons to the World -sarjaa YouTubessa, jossa hänellä on tällä kirjoitushetkellä lähes 140 000 seuraajaa. Lisäksi Stoney on muun muassa julkaissut The Voice Lessons to the World -videokurssin ja hän pitää jo valmistuneille ja työssä oleville laulunopettajille tarkoitettua yksityistä lisäkoulutusta.

5.2 Haastattelukysymykset

Pääkysymykseni teemahaastattelussa olivat seuraavat:

1. Mitä valmistuneen pop/jazz-laulunopettajan tulisi tietää eri genreistä? Onko joitain tiettyjä genrejä, jotka jokaisen laulunopettajan olisi osattava erityisen hyvin?
2. Miten yleensä opetat eri tyyliä ja kuinka paljon laulutunnilla keskimäärin käsittelet tyylien tuntemusta?
3. Mistä lähdet opetuksessa liikkeelle, jos oppilaalla on hyvin vähän kosketuspintaa kyseiseen tyyliin?
4. Mitkä ovat mielestäsi eri genrejen tärkeimmät tyylipiirteet?
5. Suosittele hyviä kappale-esimerkkejä eri genrejen alkeisopetukseen.
6. Käytätkö jotain tiettyä metodologia/opetusmateriaalia apuna eri tyylien opetuksessa?
7. Oletko itse tehnyt/julkaissut omia opetusmateriaaleja?

Lisäksi esitin jokaiselle haastateltavalle tarkentavia lisäkysymyksiä. Kysymys numero 5 osoittautui melko hankalaksi, irrelevantiksi ja liian laajaksi, joten olen rajannut sen pois tästä tutkielmasta. Kysymyksen numero 7 vastauksia en käsittele alla enempää, vaan olen sisällyttänyt siihen liittyvät vastaukset edellä mainittuun haastateltavien esittelyyn. Haastatteluissa nousi esille myös muita tärkeitä teemoja, kuten terveen äänen ja genrejen yhteys sekä opettajan osaamattomuus jonkun genren parissa. Käsittelem lopuksi näitä kysymyksiä.

5.3 Pop/jazz-laulunopettajan genretuntemus

Haastateltavat antoivat eriäviä vastauksia kysymykseen, mitä pop/jazz-laulunopettajan tulisi tietää eri genreistä. Justin Stoney painottaa, että laulunopettajan täytyy ensisijaisesti hallita laulutekniikka, ei tyyliä tai genrejä.

You actually don't have to be a master of any particular style in order to teach it. What you need to be a master of, if you're a voice teacher or a voice technician – not a coach but a technician – you wanna make peoples' voices sound great, you have to be a master of the techniques, not a style. (Stoney)

Stoney tekee eron lauluvalmentajan (vocal coach) ja laulunopettajan (voice teacher/voice technician) välillä. Hänen mukaansa lauluvalmentaja on erikoistunut jonkun tietyn genren tai tyylin opetukseen, kun taas laulunopettaja opettaa ensisijaisesti tekniikkaa ja parempaa äänenkäyttöä.

A voice teacher is somebody who knows the pedagogy, knows the technique and can make your voice sound better, function better, function more efficiently, more healthily. A coach does not necessarily know the technique, they don't know how singing works. They might have some ideas about it but that's not their job. Their job is to coach you on auditions, on performance, on recording studio prep, on style. But if you're a teacher – a voice technician – you don't have to feel the pressure of knowing and teaching all styles. If you're a vocal coach, you definitely ought to know the styles that you are claiming to coach. (Stoney)

Hän kertoo, että hänellä on ollut oppilaita, jotka esimerkiksi laulavat intialaista karnaattista musiikkia, joka on hänelle täysin vieras genre.

I can't sing those quarter-tones and those... they're using a whole different musical scale I couldn't come close to singing. So why do they come to me to learn? Because I can hear when they're getting tight, I can hear when they're pushing something, I can hear when they could use a different resonance strategy or fix their breathing or something like that. So a voice teacher really needs to know the technique, the anatomy, the science and the application of that much, much more than they need to know any particular style. (Stoney)

Stoneyn mielestä laulunopettajalta ei voida vaatia joidenkin tiettyjen genrejen osaamista eikä arvottaa yhtä genreä toista tärkeämmäksi. Kuitenkin hän näkee, että erityisen suuressa suosiossa oppilaiden keskuudessa tällä hetkellä ovat pop, r'n'b ja uudempi musikaalimusiikki (contemporary musical theatre). Hänen mielestään laulunopettajan tulisi olla mahdollisimman avoin erilaisille laulutyyliille.

My recommendation to voice teachers is to be stylistically as open-minded as you possible can – to not look at things the way the folks have looked in the past, where this style – mainly classical – is superior but all styles and all ways using the voice are valid. And I would encourage a voice teacher to do as broad a listening as you can to many, many different styles but I can't really say that one is more important than another. (Stoney)

Susanna Mesiä on vahvasti sitä mieltä, että laulunopettajan tulisi tietää ja taitaa eri genrejä. Hän kuitenkin kokee musiikkigenrejen opettamisen sellaisenaan tavallaan turhaksi, koska ne vanhenevat.

Se [genre] on kehittyvä ilmiö, koko ajan tulee uusia, joten se koulutus on auttamattoman vanha, jos lähdetään kouluttamaan niihin genreihin, mitkä sillä hetkellä nyt sattuu olemaan - - opettajia pitäisi kouluttaa niin, että niille annetaan ne välineet hahmottaa, ymmärtää ja toteuttaa niitä musiikillisia elementtejä, mistä ne genret muodostuu. Koska kukaan ei keksi enää ihan uutta, vaan sehän on aina yllättävien asioiden yhdistelmä, joka muodostaa jonkun uuden genren. (Mesiä)

Hän painottaa musiikin viittä peruselementtiä: melodiaa, harmoniaa, rytmiikkaa, sointiväriä ja muotoa. Mitä paremmin laulunopettaja ymmärtää näitä elementtejä, sitä helpompi hänen on myös analysoida eri genrejä.

Mä ajattelen niin, että kun mä opetan, me opetellaan ymmärtämään ja hahmottamaan, että mistä ne musiikkityylit koostuu, niin että sitten kun tulee taas joku, ne huomaa, että tuolla on tuota ja tuolla on tuota ja tähän on tuotukin tällöinen elementti. - - mä lähestyn tätä asiaa tuosta kulmasta ja sen hyvä puoli on se, että musiikki näyttäytyy kokonaisuutena, musiikki ei näyttyä siiloutuneina genreinä, jotka ”toi on tota ja toi on tota” ja ei hahmota näitten välisiä asioita - - (Mesiä)

Mesiäkään ei halua nimetä mitään tiettyjä genrejä, joita laulunopettajan olisi osattava erityisen hyvin. Hänen puheessaan korostuu tutkiva opettajuus.

Mä ajattelen niin, että sitä ehkä määrittelee tarve enemmän kuin se, että mikään genre olisi tärkeämpi kuin joku toinen. Mä uskon, että jos opiskelija lähtee sille tielle, että se lähtee tutkimaan tiettyjä asioita, kyllähän lopputulema on, että tiettyjä musiikkeja tutkiessa kaikki päättyy bluesiin ja jossain toisaalla päästään johonkin eurooppalaiseen balladiperinteesseen, se riippuu mitä lähtee tutkimaan. Onhan siellä semmoisia selkeitä pohjagenrejä, joihin rytmimusiikki laajemmassa merkityksessään on rakentunut. Mä taas ajattelin niin, että se polku sinne on se kaikkein tärkein ja sitten se, että olenko mä nyt hirveen hyvä sitä jotain itse opettamaan, niin se on sivutuote sille tutkimiselle, että oikeasti rupeaa ihmettelemään, mistäs tässä on kyse. (Mesiä)

Mesiä kertoo, että Metropolian musiikin koulutuksessa kaikki opiskelijat instrumentista riippumatta tutkivat yhdessä pop- ja rock-musiikkia, jazzia sekä rhythm and bluesia. Sen lisäksi hänen mielestään olisi hyvä, jos laulajat tutustuisivat suomalaiseen tekstilähtöiseen musiikkiin. Työllisyyden kannalta olisi hänen mukaansa myös hyvä ainakin tutustua myös musiikkiteatteriin ja maailmanmusiikkiin.

Toivomme, että kaikki laulajat myös tutustuisivat näihin osa-alueisiin ihan siksi, että se tavallaan vieraalle maaperälle astuminen kehittää ihan valtavasti sitä omaa musiikintekemistä, kun sinne ottaa vähän mausteita ja käy tutkimassa vähän erilaisia sekä musiikillisia että äänenkäytöllisiä tapoja. (Mesiä)

Katri Liira puolestaan on sitä mieltä, että laulunopettajien tulisi jossain määrin hallita kaikki ne genret, joita musiikkiopistotasolla tai musiikkikouluissa opetetaan. Hän tosin huomauttaa, että uudessa opetussuunnitelmassa ei enää ole pakollisia genrejä, mutta ei itse ”ihan liputa sen puolesta”. Hän muistuttaa, että laulunopettajilla on monenlaisia urapolkuja, mutta harva opiskelija tietää, missä valmistuttuaan tulee opettamaan. Koulutuksen tulisi valmistaa laulunopettajia myös formaaleissa oppilaitoksissa toimimiin.

Pyritäänkö oikeastaan määrittämään sitä, mitä laulunopettajan koulutuksen tulee opiskelijoille tarjota? Laulunopettajat voivat päätyä hyvin erilaisille urapoluille, joten heidän työssään tarvitsema genretuntemus voi vaihdella paljonkin. Jos lähinnä valmentaa r’n’b-laulajia studiossa, riittää tälle opettajalle työelämässään sen genren tuntemus. Musiikkiopistopetuksessa puolestaan opetetaan toistaiseksi vielä aika laajalti genrejä opetussuunnitelmien vaatimusten mukaisesti. Harva opiskelija täysin tietää, mitä tulee valmistuttuaan opettamaan. Tästä syystä koen, että kaikille laulunopettajille pitäisi tarjota opetusta ns. perusgenrejen ymmärtämiseen, jotta pärjää päätyessään opettamaan formaaleihin oppilaitoksiin ja jotta kyseisen ymmärryksen pohjalta voi jäsentää myös uusia genrejä. (Liira)

Liira kokee, että laulunopettajien täytyy tukea opiskelijoiden omaa taiteilijuutta, mutta ilmaisu usein rikastuu tutustumalla muihin genreihin.

Totta kai meidän pitää buustata kunkin opiskelijan henkilökohtaista taiteilijuutta ja sitä musaa, mitä ne tykkää tehdä, ja ruokkia sitä, missä ne on tosi hyviä ja auttaa niitä pääsemään siinä eteenpäin. Mutta jotta siitä tulisi mahdollisimman paljon ilmaisullisesti rikasta, on hyvä, että tietää myös muista jutuista. Jos sä olet koko ikäsi kuunnellut pelkästään Rihannaa, niin sitten susta tulee sellainen Rihanna-pastissi mahdollisesti, mutta kyllä mun tehtävä sitten olisi mahdollisesti tuoda siihen sitä, et ”hei oletko kuullut tästä Ray Charlesista ikinä tai niistä tyypeistä, mistä tuo tyyppi on ammentanut sen osaamisensa ja musiikkinsa”. (Liira)

Liiran mielestä laulunopettajien tulisi jonkinlaisella vähimmäistasolla osata ainakin afroamerikkalaisen blues-pohjaisen musiikin genre, joka sisältää soulia, funkia, r’n’b:tä ja hiphopia. Syy, miksi hän kokee sen tärkeäksi on se, että ne ovat teknisesti haastavia genrejä.

Siinä musassa on paljon semmoisia tyylejä, missä sen äänen täytyy olla jossain määrin kropallinen ja täyteläinen, jotta se olisi tyylinmukaista - - ja mitä mä tarkoitan sillä kropallisuudella, että toimii se yhteys ja se hengitys toimii niin kuin sen pitäisi toimia eikä se oo pinnallista. Ja sulla on tavallaan se tietty sitkeys ja ääntöhengityksen kontrolli siinä hommassa mukana - - myös breikkikohdan yläpuolelta pystyisi laulamaan jollain muulla kuin sellaisella ihan höttöisellä saundilla. (Liira)

Myös jazz on genre, jota laulunopettajien tulisi Liiran mukaan jossain määrin taitaa. Sen osalta hän korostaa rytmikkaa, improvisointia ja harmonian hallintaa. Hänen mukaansa laulunopettajan tulisi osata

scat-laulua ainakin sen verran, että hänellä olisi antaa perustyökaluja oppilaalla sen harjoitteluun. Liiran mainitsemia muita tärkeitä genrejä ovat pop/rock-, jazz-, musikaali-, latin- ja tanssimusiikki. Näiden lisäksi hän suosittelee tutustumaan ainakin vähän folk- ja country-musiikkiin, laulemaan ja maailmanmusiikkiin.

Susanna Mesiän kanssa keskustelimme siitä, miksi tutkintoihin tai tasosuorituksiin on valikoituneet juuri tietyt genret, joita yleensä on ainakin perustasolla ollut kansanmusiikki, iskelmä, näyttämömusiikki, pop/rock ja jazz/blues. Mesiä kertoo, kuinka laulunopettajat, jotka olivat luomassa formaalia rytmimusiikin laulunopetusta Suomeen, joutuivat sovittamaan klassisen musiikin sabluunaa myös rytmimusiikkiin saadakseen sen hyväksytyksi musiikkioppilaitoksiin. Klassisessa opetuksessa on perinteisesti ollut hyvin selkeät kriteerit ja kappalelistat kullekin tasolle. Mesiä uskoo, että genret, jotka aikanaan valittiin tutkintoihin, olivat sellaisia, jotka ovat selkeitä ja joihin löytyy ohjelmistoa. Hänen mielestään niiden välillä pystyy löytämään eroja musiikin perusilmiöiden välillä ja hahmottamaan, mitä on laulaa erilaisia tyylejä ja mitä yleensä on musiikki.

5.4 Tyylien opettaminen laulutunneilla

Jokainen haastateltava kokee vaikeaksi määritellä, kuinka paljon he laulutunneilla keskimäärin käsittelevät tyyliäntuntemusta. Heidän vastauksissaan painottuu oppilaiden yksilöllisyys ja heidän erilaiset tarpeensa. Stoney ja Liira mainitsevat kumpikin keskittyvänsä laulutunneilla paljon laulutekniikan opettamiseen.

So in my lessons, sometimes I'm teaching style. Everybody comes for technique though, so I really have a strong technical focus where we're building a world-class voice. (Stoney)

Usein meillä menee alkuun tekniikkaan aika paljon aikaa, koska tosi vaikeaa on toteuttaa mitään estetiikkaa, jos se ääni ei yhtään toimi. Jos se opiskelija kärsii hirveesti siitä, että se ei pysty esimerkiksi sen breikkialueen ympärillä toimimaan, niin pakko meidän on ensin oikeastaan ratkaista sitä ongelmaa. (Liira)

Liira kertoo, että yleensä hän käyttää laulutunnista ainakin vartin ääniharjoituksiin, minkä jälkeen oppilas laulaa kappaleen läpi ja katsotaan, mikä hänen ongelmansa on sen kanssa. Jos kyseessä on tekninen ongelma, Liira kertoo soveltavansa ääniharjoituksia kappaleen kontekstiin. Joskus kyseessä on puolestaan estetiikkaan liittyvä asia, esimerkiksi rytmikkaa täytyy työstää. Liiran mielestä näitä ei kuitenkaan pysty täysin erottamaan toisistaan, mihin Mesiä vastauksessaan yhtyy korostaen vielä musiikin tärkeyttä.

Tekniikka on väline musiikin tekemiseen, että sä pystyt ilmaisemaan itseäsi niin kuin sä haluat, että sä pystyt, ja sen vuoksi ne teknisetkin asiat yleensä tulevat musiikista. Mutta joskus jollain opiskelijalla saattaa olla sellainen tarve, että mun pitää nyt tää tekninen asia, niin totta kai. Mutta tyyppillisesti nousee musiikillisista konteksteista ne tarpeet tekniikalle, että tämä ei nyt ehkä ihan vielä toimikaan, mun pitäisi tehdä jotain. Sitten sitä treenataan ja mun idea on se, että se ehdottomasti pitää viedä takaisin sinne musiikkiin eli että nämä kaksi asiaa ei saisi olla erillisiä ja irrallisia, vaan ne on hyvin vahvasti kiinni toisissansa ja siinä pitää muistaa aina palata sinne syytöstehtäälle eli sinne musiikkiin, se on tärkeintä. (Mesiä)

Liira kokee tärkeäksi, että teknisesti haastavien kappaleiden lisäksi oppilas saa välillä laulaa helpompia kappaleita, jotka tarjoavat onnistumisen elämyksiä ja antavat enemmän mahdollisuuksia keskittyä tyyllisiin ja ilmaisullisiin asioihin.

Mun mielestä opettajan on tosi tärkeää pitää huolta siitä, että välillä otetaan sellaisia biisejä, joissa se opiskelija oikeasti kokee onnistumisen elämyksiä. Sitä kautta me päästään enemmän ja enemmän tekemään sitä asiaa, mitä me ollaan oikeasti tekemässä eli sitä musiikkia ja juuri niitä tyyllisiä ja ilmaisullisia asioita. (Liira)

Kukaan haastateltavista ei kerro opettavansa systemaattisesti eri genrejä. Vastauksissaan jokainen heistä painottaa oppilaiden yksilöllisyyttä. Justin Stoney kertoo haluavansa oppia tuntemaan oppilaidensa persoonaa, musiikkimakua, ainutlaatuista fysiologiaa ja ajatusmaailmaa, minkä perusteella hän luo jokaiselle oppilaalleen sopivan tavan opettaa sekä teknisiä että tyyllisiä asioita. Susanna Mesiän vastauksissa näkyy konstruktivistinen oppimiskäsitys.

No totta kai se on yksilöllistä, koska riippuu siitä, mitä se ihminen jo osaa, mitä se opiskelija jo osaa. Mulle tulevat opiskelijat osaavat jo paljon, mutta vaikei, niin kuitenkin lähdetään siitä, että mikä ymmärrys on jo. (Mesiä)

Myös Katri Liira mainitsee saman asian hieman toisella tavalla ja kertoo vierastavansa tarkkoja tuntisuunnitelmia:

- - se riippuu niin täysin taas kerran siitä tyylistä, joka sinne tunnille tulee. Että se aina, mitä käsitellään on suhteessa siihen, mikä sen ongelma on. Sen takia mä vierastan tosi tarkkoja tuntisuunnitelmia. (Liira)

Liira kertoo, että Turun konservatoriolla opettaessaan hän jaksotteli opetustaan enemmän genrekohtaisesti sen mukaan, mitä musiikkityylejä bändeissä ja workshoppeissa käsiteltiin. Myös opiskelijoiden tasosuorituksiin valmistautuminen määrittää jonkin verran sitä, mitä genrejä tunneilla tutkitaan. Hän kertoo sen olevan opettajalle selkeää.

Se on itse asiassa opettajana kiva, jos on ns. moduleita, niin sitten sä voit vähän miettiä tiettyjä teemoja ja pitää vähän samantyyppisiä tunteja monille ja sitten sulla on selkeät struktuurit niihin. Ne vähän vaihtelee, että välillä semmoisia ja välillä sitten taas ihan siitä, että mitä se oppilas tunnille tuo. (Liira)

Lisäksi keskustelimme Stoneyn kanssa hänen laulunopettajille suunnatusta kurssistaan (voice teacher training). Hän kertoo keskittyvänsä kurssilla noin 90 % laulutekniikkaan liittyviin asioihin ja noin 10 % tyyllisiin asioihin. Hän uskoo, että suurimmaksi osaksi tekniikan ymmärtäminen ja analysoiminen auttaa hahmottamaan myös tyyllisiä asioita.

- - so our teacher training doesn't focus on style so much, because the technique will cover it for you anyway. You don't need to go into style but just in a discussion of giving examples of, if I do this thing with my larynx it sounds more like that style, or if I do this with my vibrato it sounds more like that style; we do cover style in that sense. And there's a style section of the course which is specifically devoted to it, but I would say of the course about 10% is specifically stylistic and the rest of it is technique. But within that 90% of technique it is my strong belief that all styles can be covered. (Stoney)

5.5 Genren alkuopetus

Jos jokin genre on lauluoppilaalle vieras, kaikki haastateltavat kertovat aloittavansa tyyliin tutustuttamisen kuuntelemisen kautta. Stoney kokee tärkeäksi, että oppilaalle kehittyy tiettyä kurinalaisuutta musiikin kuuntelemiseen, joten hän kehottaa antamaan oppilaille kuunteluhaasteita.

You can give them a challenge, say "I want you to bring me five new artists for next time or ten new pieces that you've listened to". Keep them really disciplined with their listening. (Stoney)

Liira kertoo tehneensä itselleen eri genreistä Spotify-soittolistoja, joita hän jakaa oppilailleen. Hänen mielestään on tärkeää, että he saisivat kuunnella niitä arjessaan, esimerkiksi lenkillä käydessä, ja että oppilas tutustuisi muihinkin kyseisen genren kappaleisiin eikä vain niihin, joita on itse laulamassa. Hän pitää tärkeänä ohjeistaa kuuntelua ja myös kuunnella yhdessä oppilaan kanssa tunnilla.

Ohjattu kuuntelu, että sä esität jotain kysymyksiä siellä, niin se avaa sitä erilailta - - "kuuntelepa, miten se käyttää ääntä sun mielestä, minkälaista tää rytmiikka on". Jotenkin heittelee sinne sellaisia täky-kysymyksiä, että rupeaa pikkuhiljaa aukeamaan se homma. (Liira)

Myös Mesiä korostaa ohjattua analyttistä kuuntelua, jossa on selkeä fokus ja jossa kykenee tunnistamaan ilmiöitä. Tyypillisesti hän pyytää oppilasta kiinnittämään huomiota esimerkiksi rytmiikkaan.

- - ei vaan silleen, että kuunnellaan, että tässä on tämmöinen pulssi, se on hyvä lähtökohta, mutta sitten, miten rytmi rakentuu, miten eri instrumentit ilmentävät rytmiä, mistä se paletti muodostuu, mikä täydentyy erilaisten instrumenttien rytmiikoista ja mikä on laulun tehtävä ja mitä rytmiikkaa faktisesti laulu siellä sitten tuottaa. (Mesiä)

Hän kokee, että opettajan apua tarvitaan kappaleiden valitsemisessa. Niiden tulisi hänen mukaansa olla sellaisia, joissa kyseisen genren perusilmiöt tulevat selkeästi esille. Sen jälkeen opettajan tulee auttaa oppilasta tiedostamaan laulajan tehtävää kappaleessa.

Ja sitten ikään kuin tekemällä eli laulamalla, mutta että siinä kohtaa pointaten, että asiasta tulee tietoisista, ettei vain vedetä fiiliksellä, vaan että ymmärtää, että mun tehtävä on tässä kohtaa laulaa nokilleen tai tää on laid-back hommaa, tai tää on pitkää sitkeetä legatokaarta tai tää on tosi tarkkaa rytmistä on-beat laulamista ja mitä se sitten onkin. Ja se saundimaa-ilma, mitä laulaja tässä genressä tyypillisesti käyttää. (Mesiä)

Stoneyn mukaan kappaleiden valinnassa kannattaa huomioida myös kappaleessa tarvittava ääniala ja tessitura, rekistereiden käyttö sekä musikaaliset elementit, jotka voivat olla liian haastavia. Näitä voivat olla esimerkiksi liian monet nopeasti liikkuvat melismat, liian suuret intervallihypyt tai kromaattiset kulut sekä vaikeat intervallit, kuten septimit ja noonit. Joskus myös laulun emotionaalinen sisältö saattaa vaatia laulajalta kypsyyttä eikä hän ole kehityksessään vielä siinä vaiheessa, että pystyisi käsittelemään niin isoja tunteita. Sen suhteen Stoney kuitenkin kertoo olevansa melko liberaali ja haluaa antaa ihmisten kokeilla. Tilanteessa, jossa oppilas haluaa laulaa liian vaikeita lauluja, Stoney kehottaa etsimään samantyyliä mutta vähemmän haastavia lauluja.

Try to honor the interest of the student and work very much within what they love and try to – over time – pace and sequence the difficulty of the song. So they’re still doing the things that stylistically they’re drawn to but technically they can handle. (Stoney)

Myös Mesiä yhtyy siihen, että opettajan on kunnioitettava oppilaan musiikkimakua ja oppilaan on saatava laulaa niitä lauluja, jotka ovat hänelle lähellä sydäntä.

Mun mielestä olisi kamalaa sanoa, että ”et saa laulaa [liian haastavaa laulua]”. Koska kaikkia lauluja voi laulaa niin monella tavalla. Se olisi juuri sitä yläpuolelta tulevaa arvottamista, jota mä vastustan, että ”et voi laulaa tätä, et ole tarpeeksi hyvä”, niin musta se on ihan kummallinen lause. Mä ajattelen enemmän niin, että otetaan se kappale ja taas jälleen kerran mennään takaisin siihen, mistä mä aloitin [peruspalikoihin]. Tässä kappaleessa tapahtuu kaikenlaista mielenkiintoista, voi olla ettei tämä tässä kohtaa tule esitysvalmiiksi, mutta se ei estä tämän kappaleen avulla opiskelemasta musiikkia. Siellä voi olla semmoisia pätkiä, jotka menee oikein mainiosti. Sitten ”toi on sellainen, että se ei ihan vielä mene samasta sävellajista kuin tämä vaikka”, mutta me voidaan tutkia sitäkin ilmiötä, me voidaan laulaa, me voidaan tutkia tätä kohtaa vaikka vähän jotenkin toisella lailla ja todeta, että ihan vielä tämä kappale ei ole valmis laitettavaksi yhteen ja vietäväksi julkiseen esitykseen, mutta eihän se estä sitä laulamasta. Se tuo sille ihmiselle aivan suunnatonta nautintoa, kun se saa laulaa kappaletta, joka on lähellä sitä omaa jotain tunnetasoa liittyen musiikkiin. (Mesiä)

Kaksi haastateltavaa mainitsee matkimisen ja imitoimisen, mutta heidän suhtautumisensa siihen on erilainen. Stoney kertoo hyödyntävänsä imitoimista ja pitää sitä arvokkaana tapana oppia. Hän perustelee asiaa sillä, että jokainen artisti on ottanut vaikutteita toisilta artisteilta.

And so then, what we do, is select a song from a style that you like and a song that you can handle technically and we start to really imitate some of the artists that you like, we notice stylistic elements that they have. Again, pronunciation, how they say their words, what's their larynx position, how about the straight tone vs. vibrato, what about the texture of the vocal cords, is it breathy, is it clean, is it raspy, the dynamics, the phrasing, the way that it's acted or presented. - - After we've done quite a lot of imitation, you have in your arsenal a huge amount of stylistic options and choices. Then we start to do songs when you're not copying and you start to make it your own. (Stoney)

Mesiä puolestaan ei usko matkimiseen.

- - mä en usko matkimiseen, vaan nimenomaisesti niin, että analysoidaan yhdessä, mikä se laulutekninen asia on, mitä se laulaja tekee, kun analysoidaan, ja sen jälkeen ei lähdetä matkimaan sitä, vaan lähdetään tutkimaan sitä ilmiötä sen laulajan oman äänen kautta. Miltä se ilmiö sinun äänellä kuulostaa ja mitä sillä voi tehdä. (Mesiä)

Liira mainitsee lähtevänsä usein opetuksessaan liikkeelle äänellisesti paksun äänihuulimassan ja puheenomaisen laulun löytämisestä. Jazzia opettaessaan hän kertoo tekevänsä variointiharjoituksia. Esimerkkinä hän mainitsee fraasien aloittamisen eri iskuilta, jolloin sekä rytmiä että melodiaa joutuu muokkaamaan erilaiseksi. Myös fraasien suuntia voi muokata, eli jos fraasi alkaa matalalta, niin harjoitellaankin sen aloittamista korkealta. Liira suosittelee jazzissa myös harjoituksia, joissa lauletaan kappaleen bassosävelet opettajan soittaessa sointuja, tai toisinpäin niin, että opettaja soittaa bassosävelet ja oppilas laulaa soinnun sävelet joko neljäsosina tai kahdeksasosina. Hän kuitenkin huomauttaa, että joillekin oppilaille nämä harjoitukset voivat olla liian haastavia riippuen siitä, onko oppilas perustasolla vai ammattiotpinnoissa. Scattaamista voi Liiran mukaan harjoitella myös esimerkiksi niin, että opettaja ja oppilas laulavat vuorotellen ”nelosia” eli neljän tahdin pätkiä.

Se yleensä ruokkii sellaista yhdessä tekemistä [enemmän] kuin se, että sanot ”nyt saa vetää mitä vaan”. Sit [oppilas on], että ”mitä se on”. Mutta jos sanoo ”sä voit nyt vaikka matkia ensin mitä mä teen” ja sitten tekee itse tosi yksinkertaisia vaikka jotain rytmisiä asioita jostain yhdestä äänestä, niin sitten unohtuu se rima siinä. (Liira)

Blues-pohjaisessa musiikissa Liira pitää tärkeänä sävyjen etsintää. Hänen mukaansa on kaksi erilaista päälinjaa, joiden kautta niitä voidaan lähestyä. Ensimmäinen on ilmaisun kautta.

Eli lähdetään tutkimaan sitä tekstiä ja mitä fiiliksiä se aiheuttaa ja luetaan, tai ei itse asiassa lueta vaan puhutaan tekstiä. Eli nyt jos mä puhun, niin mullahan on erilaisia intonaatioita

ja saundeja mun äänessä tosi paljon, niin jos mä saan tuotua ne kaikki siihen musaan, silloin se herää henkiin sen sijaan, että se olisi sellaista monotonista robottilaulua, mitä se usein alkuvaiheessa saattaa ollakin paitsi niillä, joille se tulee ihan täysin luonnostaan. (Liira)

Toinen ääriä on hänen mukaansa sävyjen etsiminen äänikvaliteetteina, mutta sen Liira kokee itselleen vieraaksi.

Siitä helposti saattaa tulla pikkuisen epäuskottavaa, jos se menee semmoiseen, että ”tee toi kohta tällaisella saundilla”. Kun ne pahimmat esimerkit on sitä, että kuulee, että yksi koko väliosa tehdään jollain saundilla ja joku osa tehdään jollain [toisella], koska pitäisi vaihtua ne saundit sen sanan sisällä ja tavujen sisällä sen mukaan, mitä sä koet ja ajattelet. (Liira)

5.6 Eri genrejen tärkeimmät tyylipiirteet

Haastateltavat saivat itse valita genrejä, joista haluavat nostaa esille niiden tärkeimpiä tyylipiirteitä. Susanna Mesiän kanssa emme käsitelleet kysymystä ollenkaan, koska hän toivoi saavansa puhua genreistä vain yleisellä tasolla. Hän perusteli valintaansa sillä, että kokee muuten antavansa vääränlaista painoarvoa asioille. Justin Stoney valitsi puhua popista, rockista, r’n’b:stä, countrystä ja musikaalimusiikista. Katri Liira otti esiin afroamerikkalaisen bluespohjaisen musiikin, jazzin, latin-musiikin, pop/rockin, musikaalin, suomalaisen tanssimusiikin ja country/folk-musiikin. Luettelen seuraavaksi ranskalaisilla viivoilla heidän mainitsemiaan asioita näistä genreistä.

5.6.1 Pop

Pop-musiikin keskeisimpiä tyylipiirteitä on haastateltavien mukaan seuraavat:

- laulaja käyttää mikrofonia, joten dynamiikoissa ei kovin suuria eroja (Stoney)
- paljon suoralla äänellä laulamista, vibratoa harkituissa paikoissa (Stoney)
- kurkunpää vähän korkeammalla (Stoney)
- täytyy osata beltata ja miksata (mixed voice) ääntä hyvin (Stoney)
- artikulaatio on joskus tarkoituksella vähän ”huonoa”, joskus taas rytmikkyyttä korostetaan selkeällä artikulaatiolla (Stoney)
- joskus sanoja lausutaan tarkoituksella vähän eri tavalla kuin puhuessa (Stoney)
- poppia laulaessa ei saa olla teatraalinen, musikaaleissa laulaja yrittää kertoa tarinaa, kun taas popissa hän yrittää välittää tunnetta (Stoney)

- efektejä: melismoja (riffs and runs) pentatonisella asteikolla, ääniin liukuminen (scooping, slides and bends), jodlaus ja eri rekistereillä leikkiminen, erilaisia säröjä (rasp) ja narinaa (vocal fry) (Stoney)
- puheenomaista laulua (Liira)

5.6.2 Rock

Rock-musiikista haastateltavat mainitsivat seuraavia asioita:

- kuulostaa vähän ”huutavammalta” (Stoney)
- enemmän säröä ja vähemmän melismoja ja linjakkuutta kuin popissa (Stoney)
- voimaa (power) ja terävyyttä (edge) äänessä (Stoney)
- artikulaatio usein tarkoituksella vähän huonoa (Stoney)
- perusrockissa äänenkäyttö suoraa, hyvin vähän vibratoa, lyhyitä äänten lopetuksia (Liira)
- heavyrockissa paljon vibratoa, twangia, energia kehossa tosi ylhäällä, paikoitellen nasaali saundi (Liira)

5.6.3 R’n’b

R’n’b-musiikille tyypillistä on Justin Stoneyn mukaan seuraavat asiat:

- monet asiat samoja kuin popissa, mutta paljon enemmän korukuvioita (riffs) ja liikkuvaa äänenkäyttöä (Stoney)
- sanojen lausuminen on urbaanimpaa (Stoney)

5.6.4 Country/Folk

Haastateltavien mukaan country/folk-musiikille on tyypillistä:

- paljon twangia ja ääntämisessä tietynlainen maalaisaksentti (country accent) (Stoney)
- breikit eli rekisterivaihdot saavat kuulua (Liira)
- ”twangätty”, välillä jopa nasaali saundi (Liira)
- folk-musiikki usein akustisesti säestettyä, joten ei tarvita kovin suurta äänenvoimakkuutta, vaan rauhallista ilmaisua ja taipuisaa äänenkäyttöä (Liira)

5.6.5 Musikaali

Musikaalilaulusta haastateltavat nostivat esiin seuraavia asioita:

- selkeä artikulaatio (Stoney)
- belt/legit-musikaalien ero² (Liira)
- rekisterivaihtoja ei yleensä haluta kuuluviin, joten laulajalla täytyy olla toimiva ”miksti”, mixed voice (Liira)
- välillä hyvin tekstilähtöistä (Liira)
- vanhemmissa musikaaleissa kiinteän ja hyvin miksatus pää-äänenkäyttö tärkeää, uudemmissa taito beltata (Liira)

5.6.6 Afroamerikkalainen bluespohjainen musiikki (soul, funk, r’n’b, yms.)

Katri Liiran mukaan afroamerikkalaisessa bluespohjaisessa musiikissa, kuten soulissa, funkissa ja r’n’b:ssä, on seuraavia piirteitä:

- äänen täytyy olla kropallinen³ ja täyteläinen (Liira)
- monilla laulajilla, kuten Stevie Wonderilla, ääni on hyvin kiinteä ja kantava, ja mixed voice toimii hyvin eri rekistereiden välillä (Liira)

5.6.7 Jazz

Liira mainitsi jazz-musiikista seuraavia asioita:

- kolmimuunteisuuden omaksuminen kroppaan (Liira)
- improvisointi ja hyvä harmonian hallinta (Liira)
- scat-laulu (Liira)

² Belt-musikaalit ovat uudempia musikaaleja, joissa äänenkäyttö on puheenomaista ja useat kappaleet vaativat taitoa beltata eli laulaa korkealta melko paksulla äänihuulimassalla. Legit-musikaalit ovat puolestaan vanhempia ja enemmän klasista äänenmuodostusta vaativia.

³ ”Ja mitä mä tarkoitan sil kropallisuudella se on niinku, tietysti herää aina se kysymys, niin just sitä, et toimii se yhteys ja se hengitys toimii niinku sen pitäis toimia eikä se oo niinku pinnallista ja et sul on tavallaan se tietty sitkeys ja ääntöhengityksen kontrolli siin hommassa mukana.” (Liira)

5.6.8 Latin

Liiran mukaan latin-musiikin keskeisiä tyylipiirteitä ovat seuraavat:

- bossa novassa pehmeä saundi, puheenomaisuus ja hienovarainen dynamiikka (Liira)
- leikkiminen päällekkäisten rytmien kanssa (Liira)
- lauletaan paljon soinnun -6 ja -7-lisäsäveliä ja vältellään purkauksia ykköselle (Liira)

5.6.9 Suomalainen tanssimusiikki

Suomalaisesta tanssimusiikista Liira mainitsi seuraavat tyylipiirteet:

- eri tanssityylien tiedostaminen (Liira)
- tempot tärkeitä ja musiikin täytyy ”käydä jalkaan” (Liira)
- kursailemattomuus: ei niekkuja (Liira)
- lauletaan kauniilla soivalla mikstillä ja osataan miksata eri rekistereitä (Liira)

5.7 Metodien hyödyntäminen eri genrejen opetuksessa

Kukaan haastateltavista ei edusta mitään tiettyä laulumetodia tai koulukuntaa. Jokainen heistä kertoo tutustuneensa useisiin eri metodeihin muun muassa kurssien ja kirjojen kautta, mutta pitää tärkeänä olla sitoutumatta yhteen metodiin.

Mulle on ollut tietoinen valinta olla olematta metodin opettaja. Siihen on monia syitä, osa henkilökohtaisia, osa ammatillisia, mutta mä olen aika kranttu tiedon suhteen. Mä kyllä kyseenalaistan ja kysyn, että mistä tämä tieto tulee, mihin tämä perustuu, kun mä tutkin näitä. (Mesiä)

I try to teach ”methodless methodology”, meaning that there isn’t a concrete system to it, but we’re creating a method for each individual person. (Stoney)

Mä myös koen jotenkin arvokkaaksi itselleni, että mä haluan olla semmoinen metodivapaa, se on mulle tosi tärkeää. (Liira)

Metodien tunteminen kuuluu kuitenkin laulunopettajan ammattitaitoon. Stoney kiteyttää asian seuraavasti:

I have to know Bel Canto and Speech Level Singing and Estill and CVT... I have to know what they all are and what they all say and – sorta judgement-free – translate all of that language into something that is hopefully as open-minded as possible; because it can be

very confusing when five different groups are talking about the same thing using a completely different language. (Stoney)

Vaikka metodit saavatkin kaikilta haastateltavilta jonkun verran kritiikkiä, Mesiän mukaan metodit ovat tuoneet paljon hyvää laulunopetuksen kentälle.

Mä en halua myöskään antaa sellaista käsitystä, että metodit olisi jotenkin kauhean paha asia. Ne on tuonut paljon hyvää, ne on tuonut osittain tietoa, osa on tuonut ehkä vähän enemmän tutkittua tietoa, mutta ne on tuonut eloa siihen kentälle. Ja ennen kaikkea ne on ollut mukana siinä, että vihdoinkin ja viimein on jouduttu tuolla korkeammilla tahoilla myöntämään, että klassinen laulu ja populaarilaulu on oikeasti valideja mutta erilaisia tapoja käyttää ääntä. Siihen niillä on ollut vaikutusta, että tähän on päästy loppupeleissä. (Mesiä)

Haastateltavien vastauksissa kuitenkin korostuu se, ettei laulunopettaja pärjää yhden metodin varassa. Myös jokaisen oppilaan yksilöllisyys ja yksilölliset tarpeet nousevat vastauksissa esille. Opettajan täytyy oppia tuntemaan oppilaansa ja löytää parhaat keinot juuri hänen opettamiseen. Katri Liira tiivistää asian näin:

- - kaikki mitä mä olen opiskellut yhdistyy kaikkeen, mitä mä opetan ja oikeastaan aina siitä opiskelijasta lähtöisin, ei genrestä tai mistään muusta. - - kun jokainen oppilas on yksilö, niin mä en koe, että kehenkään pitäisi, koska ne oppii niin erilailla. Joku oppii palottelemalla asioita, koska se on näiden nykymetodien trendi, että eritellään kaikki, mitä tapahtuu missäkin. Mutta sitten taas aika moni oppii tosi holistisesti ja joku saattaa mennä ihan jumiin siitä, että mä rupean kertomaan sille jotain nippelitietoa siitä, että miten sun kurkunkansi kallistuu tai miten sun rengasrusto tekee sitä ja tätä. Joillekin ne on ne mielikuvat, mitkä toimii. Se on mun velvollisuus tutustua siihen oppilaaseen ja huomata, mitä kautta se homma menee niille perille. Ja sillä ei ole mulle mitään väliä, mikä se reitti on, kunhan mä kuulen, että se lopputulos menee eteenpäin. (Liira)

Kukaan haastateltavista ei kerro hyödyntävänsä mitään tiettyä metodologiaa apunaan jonkun tietyn genren kanssa. Liira pohtii belttauksen, jota käytetään paljon musikaali- ja soul-musiikissa, ja Estill-metodin yhteyttä omassa opetuksessaan.

- - sitten taas jossain belttausjutussa käytän Estill-juttuja - - mä mietin sitä, että tavallaan belttaus on sidoksissa enemmän tiettyihin genreihin niinku musikaaliin ja ehkä just johonkin soul-matskuun, mutta toisaalta ei se belttauskaan ole yksinomaan Estillin hommaa, tehdäänhän sitä muutenkin, enkä mä ole pelkästään siltä ammentanut siihenkään - - (Liira)

5.8 Äänen terveys eri genreissä

Kysyin haastateltavilta myös, onko olemassa genrejä, joita he eivät opeta esimerkiksi siitä syystä, että jokin laulutapa olisi haitallinen äänen terveydelle. Mesiä ja Liira eivät ajattele, että mikään saundi itsessään olisi haitallinen oikein tehtynä. Mesiä esittää asian näin:

Ja tuo terveysaspekti, niin sehän on tietysti sellainen mielenkiintoinen, koska sehän on muuttunut hyvin radikaalisti viimeisten vuosien aikana. Eli koko ajan tulee enemmän ja enemmän tutkimusta siitä, mikä oikeasti on epäterveellistä. Se ei ole mun mielestä kauhean vahva argumentti sen takia, että jos ilmoittaa oppilaalle, että tuolla tavalla hajotat ääntäsi, niin pitää olla kyllä tosi vahvat perusteet. Että aika monet lauluvat ja monet efektit onkin todennettu ihan turvallisiksi oikein tehtynä - - (Mesiä)

Mesiä ja Liira kuitenkin myöntävät, etteivät opeta tiettyjä extreme-tekniikoita siksi, etteivät koe osavansa niitä riittävästi.

On asioita, joita mä en opeta, mutta ei siksi, että ne ois haitaksi äänelle, vaan siksi, että mä en koe osaavani jotain tiettyjä extreme-tekniikoita esimerkiksi. Mä kerron niistä sen mitä mä tiedän - - (Mesiä)

- - jos mä jotain en opeta, niin semmoista örinäheviä, ja mä en opeta sitä vaan ihan siksi, että mä en osaa. Että nuo tosi semmoiset extreme-saundit. On se ollut mulla mielessä, että kyllähän ne varmaan tältä pohjalta saisi hanksaan jossain ajassa kun treenaisi, mutta sitten mä taas koen, että jos joku niitä halua opiskella, niin se voi sitten suorilta tsekata niitä jonkun sellaisen kanssa, jolle ne on sellaista, mitä ne tekee. - - (Liira)

Stoney kertoo opettavansa kaikkea ja kaikenlaisia laulajia. Hänen mielestään on parempi, että laulajat harjoittelevat extreme-tekniikoita opettajan valvonnassa kuin yksinään.

- - I teach rockers, I teach heavy metal folks, which you would assume would be the least healthy, but not necessarily. The reason I teach everybody is because a voice teacher should know technique better than any singer. So there's going to be rock and screaming and rasping any way so why not be in the care of someone who knows what they're talking about - - and help them to do it with the greatest amount of health that's possible - - (Stoney)

Mesiä ja Stoney mainitsevat myös sen, ettei opettaja saa antaa oman musiikkimakunsa ohjailta sitä, mitä genrejä hän opettaa. Mesiä kertoo, ettei hän koskaan arvota mitään genreä, sillä vain oppilaan mielipiteellä on väliä opetustilanteessa. Stoney puolestaan kertoo, että hänen opetusfilosofiaansa kuuluu se, ettei opettaja saa tuomita saundeja tai musiikkia, joita oppilas haluaa tehdä.

- - you don't have to like them, you don't have to do them, you don't have to listen to them for fun, but if you're open-minded and say "Oh, I know how that singer makes that sound", then you can help your singer to make that sound too - - the big mistakes that voice teachers

make because they start to get biased to certain sounds that they enjoy or that they are assuming are the healthy sounds or the right sounds or the good sounds. That can cause a big problem. (Stoney)

5.9 Opettajan osaamattomuus jonkun genren parissa

Keskustelimme haastateltavien kanssa myös opettajan osaamattomuudesta jonkun genren parissa. Jos laulunopettaja kokee osaamattomuutta, Susanna Mesiän mukaan silloin on ”täydennyskoulutuksen paikka”, mutta se voi olla täysin omaehtoista. Hän suosittelee menemään genren alkujuurille, jossa tietyt sille ominaiset piirteet ovat kaikkein selvimmin kuultavissa ja hahmotettavissa. Hän painottaa, ettei kaikkia genrejä tarvitse syvällisesti osata, mutta musiikin ”peruspalikoiden” ymmärtäminen auttaa tarttumaan genreen kuin genreen.

- - ei kaikkeen tarvitse olla syvällistä osaamista, riippuu tietysti vähän mihin sijoittuu, joutuu opettamaan monenlaisia genrejä, mut mä uskon siihen, että erityisesti vähän pidemmällä olevien opiskelijoiden kanssa, ei se idea olekaan se, että opettajan tarvitsee osata kaikki tehdä itse. Meillä on eri instrumentit joka tapauksessa, mutta kun sulla on syvä ymmärrys siitä musiikista ja instrumentista, sä pystyt opettamaan sellastakin asiaa, joka ei ole sun leipälaji niin sanotusti. (Mesiä)

Hän ottaa esiin mestari-kisälli-asetelman ja nykykäsityksen oppimisesta, jonka mukaan oppija itse on tärkein tiedon ja taidon rakentumisessa.

Tää on sellainen asia, joka juontaa juurensa mestari-kisälli-asetelmasta, että ollaan ajateltu ennen vanhaan vahvasti, että jos halutaan oppia jotain, niin pitää mennä opiskelemaan sellaisen ihmisen luokse, joka varmasti osaa sitä asiaa. Nykytutkimus kyllä aika hyvin osoittaa, että se ei itse asiassa pidä paikkaansa, koska sillä ihmisellä ja sinulla ei ole sama instrumentti, joten se tiedon siirtyminen, taidon siirtyminen, ei kuitenkaan voi tapahtua niin. Se tapahtuu paljon kompleksisemmalla tavalla ja sen vuoksi opettajan tehtävänä on auttaa löytämään se tieto ihan itse eikä annettuna joltain toiselta, joka sitä itse tekee. (Mesiä)

Myös Justin Stoney ajattelee, ettei kaikkea tarvitse itse osata tehdä. Hän kokee, että opettaja on kuuntelemisen ammattilainen ja niinpä opettajan tulisi kyetä analysoimaan, mitä laulaja teknisesti tekee.

- - to me that’s not intimidating at all and that’s what I teach at the voice teacher training to the teachers. You don’t have to know how to do it, you don’t have to have heard it before, because you’re a professional listener, you listen to singers all day long. Why shouldn’t you be able to have your student play that recording to you, and I believe you should be able to hear what’s the larynx position, what the cords do, what the resonance does, how are they saying those words, what was that little riff right there. You don’t have to ever have heard it in your life to break it down. (Stoney)

Stoney kuitenkin myöntää, että on olemassa tiettyjä asioita, jotka vaativat todella korkean tason erikoistumista ja silloin opettajan kannattaa ohjata näitä asioita haluava oppilas erikoistuneelle valmentajalle. Hän ottaa esimerkiksi klassisen lauluohjelmiston (classical literature) ja scattaamisen asioista, jotka vaativat vuosien paneutumisen asiaan. Tässä näkyy aiemmin mainitsemani ajatus siitä, että laulunopettaja (voice teacher/technician) ja lauluvalmentaja (vocal coach) ovat Stoneyn mukaan eri asioita.

That's [scatting] very advanced and people spend years and years training at how to solo with their voices - - you're gonna have to learn the music theory and articulation of scatting with a specialist. That isn't something a technician should be able to hear and break down and to communicate. But the vast majority of contemporary skills are things a technician should be able to hear and break down. (Stoney)

Katri Liiran mukaan on merkittävää, millä tasolla oppilas on jonkun genren osaamisessa. Jos oppilas on selkeästi itseä pidemmällä jossain tietyssä genressä, opettaja voi auttaa häntä paljon äänenkäytöllisissä asioissa. Jos oppilas on tekemässä esimerkiksi C- tai B-tasosuoritusta ja on selkeästi kiinnostunut genrestä, joka on opettajalle vieras, suosittelee Liira käymään oppilaan kanssa keskustelun, olisiko oppilaan syytä vaihtaa siihen genreen profiloituneelle opettajalle. Hän kannustaa opettajia tekemään myös tunti-vaihtoja keskenään.

- - mä siihen kannustaisin kaikkialla, että jos sulla on eri opettajia, niin sehän on hirveän kätevää, koska me esimerkiksi [Turun] konsalle koottiin tarkoituksella eri alojen spesialiteetit omaavia tyyppejä. Niillä kaikilla on hyvä perustietämys, hyvä näkemys äänifysiologiasta, mutta kaikilla pikkuisen eri kulma tekemiseen. Niin sitten me tehtiin sitä, että "hei voit sä kattoo ton kanssa pari tuntia tota bossaa, niin se voi tulla mulle kattoo näitä paria soul-biisiä se sun oppilas". (Liira)

Liira toivoisi laulunopettajien ryhtyvän enemmän kollegiaaliseen yhteistyöhön, jossa puhuttaisiin avoimesti turvallisessa ilmapiirissä niin omista vahvuuksista kuin asioista, joita haluaisi oppia lisää. Hänen mielestään opettajat voisivat enemmän valmentaa ja tukea toisiaan kasvattaen samalla ammattitaitoaan puolin ja toisin.

Me yhdessä opettajina pystyttäisiin kasvattamaan sitä ammattitaitoa, eikä niin, että meidän pitäisi peloissaan vakuutella kaikille, että me ollaan experttejä ihan kaikessa, mikä on valitettavasti joissakin paikoissa vähän vielä se meininki. Koska faktahan se on, ettei kukaan meistä pysty näitä kaikkia genrejä suvereenisti hanskaamaan. (Liira)

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, missä määrin pop/jazz-laulunopettajan tulisi osata eri genrejä sekä miten niitä voi laulutunneilla opettaa. Aihetta ei ole aiemmin tutkittu, joten toteutin opinnäytetyöni laadullisena tutkimuksena haastatteleamalla kolmea kokenutta ja arvostettua laulupedagogia. Työni teoreettisena viitekehystenä käytin genretutkimusta ja laulupedagogiikkaa 2000-luvulla. Tarkoitukseni oli saada kirjallisesti esille kokeneiden laulunopettajien hiljaista tietoa, joka hyödyttäisi niin itseäni laulunopettajana kuin kollegojakin.

Jo kirjallisuuteen paneutuminen osoitti, ettei aihe ole helppo. Musiikintutkijat kiistelevät siitä, mitä genre ylipäänsä tarkoittaa. Yksi tärkeä kysymys, joka genretutkimuksesta nousi, on se, onko nykypäivänä tarpeellista puhua genreistä, sillä erilaiset musiikit fuusioituvat kaiken aikaa keskenään. Kuitenkin yksinkertaisetkin kognitiiviset toiminnot nojaavat asioiden tyypittelyyn. Lisäksi musiikin – kuin muunkin taitteen – eri genret ovat yhteisesti jaettuja kulttuurisia käsityksiä, jotka auttavat meitä hahmottamaan musiikkia ja keskustelemaan siitä. Näistä syistä johtuen on mielestäni erittäin perustelua väittää, että genreistä tulee puhua ja genrejen tutkimusta tarvitaan.

Myös 2000-luvun laulupedagogiikkaan tutustuminen loi tärkeän teoreettisen pohjan tutkimukselle. Perinteinen musiikin opetuksessa paljon käytetty mestari-kisälli-malli on saanut haastajakseen uusia oppimisympäristöjä. Laulua opitaan nykyään paljon informaalisti esimerkiksi omia lempiartisteja matkien tai YouTuben tarjoamien laulunopetusvideoiden kautta. Opetuksessa hyödynnetään myös paljon enemmän tiedettä ja teknologiaa kuin ennen, ja pop/jazz-laulun kentän ovat vallanneet erilaiset kaupalliset laulumetodit. Lisäksi pop/jazz-laulussa on paljon niin lauluteknisiä kuin musiikillisiakin erityispiirteitä klassiseen äänenmuodostukseen verrattuna.

Kysymykseen, missä määrin pop/jazz-laulunopettajan tulisi osata eri genrejä, en saanut selkeää vastausta, sillä haastateltavat antoivat kysymykseen eriäviä vastauksia. Tämä tosin oli odotettavissa, sillä kyseessä oli tapaustutkimus, jossa haastateltavien omilla kokemuksilla ja näkemyksillä oli hyvin suuri rooli. Justin Stoneyn mielestä laulunopettajan ei ole välttämätöntä osata erityisen hyvin musiikkityylejä ollakseen hyvä opettaja, kun taas Susanna Mesiä koki tärkeäksi, että laulunopettaja tietää ja taitaa musiikin genrejä, mutta painotti vahvasti musiikin kokonaisvaltaista hahmottamista. Kumpikaan heistä ei halunnut nimetä mitään tiettyjä genrejä, joita tulisi osata, mutta lauluoppilaiden keskuudessa kuitenkin selkeästi tietyt genret, kuten pop ja musikaalit, ovat suosituimpia kuin toiset. Katri Liira puolestaan oli

sitä mieltä, että laulunopettajan tulisi hallita jonkinlaisella vähimmäistasolla kaikki ne genret, joi ta musiikkiopistoissa tai musiikkikouluissa opetetaan. Hän luetteli niiden joukkoon afroamerikkalaisen blues-pohjoisan musiikin genret, kuten soulin, funkkin, r'n'b:n ja hiphopin, sekä jazzin, pop/rockin, musikaalin, latin-musiikin ja tanssimusiikin.

Haastateltavat painottivat joko enemmän laulutekniikan hallitsemisen tärkeyttä tai musiikin kokonaisvaltaista opetusta. Justin Stoney edusti vahvasti lauluteknistä painotusta ja kutsuikin itseään ensisijaisesti ääniteknikoksi (voice technician). Susanna Mesiä puhui paljon musiikin hahmottamisesta kokonaisuutena. Katri Liira puolestaan vaikutti jäävän johonkin näiden kahden näkemyksen välimaastoon.

Toiseen pääkysymykseeni eli siihen, miten eri genrejä voi laulutunneilla opettaa, sain hyviä konkreettisia keinoja. Erityisesti musiikin kuuntelemisen merkitys nousi esiin sekä kirjallisuudessa Hapuojan Koko kroppa laulaa -teoksessa että kaikissa haastatteluissa. Omia oppilaita voi esimerkiksi kehottaa etsimään jostain genrestä tietyn määrän mieluisia kappaleita tai artisteja. Heille voi myös tehdä eri genreistä soittolistoja, joita he voivat arjessaan kuunnella. Analyttinen kuunteleminen tunneilla yhdessä oppilaan kanssa nousi myös yhdeksi tavaksi opettaa genrejä. Sitä olen hyödyntänyt omien oppilaideni kanssa selkeästi aiempaa enemmän.

Kukaan haastateltavistani ei kertonut hyödyntävänsä metodeja minkään erityisen genren opettamisessa. Ennako-oletukseni oli, että esimerkiksi CVT:tä saatettaisiin hyödyntää rock- tai heavy-musiikin opetuksessa, sillä Cathrine Sadoline on keskittynyt paljon extreme-tekniikoiden kehittämiseen, ja EVT:tä esimerkiksi musikaalilaulamisessa, sillä oman kokemukseni mukaan EVT on melko suosittu näyttelijöiden keskuudessa. Haastateltavat painottivat paljon oppilaiden yksilöllisyyttä, minkä vuoksi he eivät uskoneet yhden metodin palvelevan kaikkia oppilaita. Heidän mielestään laulunopettajan on hyvä tuntea eri metodeja, mutta kuitenkin suhtautua niihin myös kriittisesti. Tämä tukee omaa näkemystäni, jonka mukaan koetan ottaa eri metodeista mielestäni hyödylliset asiat käyttöön, mutta kuitenkin etsiä oman polkuni opettajana lukkiutumatta mihinkään metodiin.

Oletin myös saavani paljon yksityiskohtaisempia vastauksia eri genreistä, mutta tutkimuksen edetessä huomasin pedagogiikan ja opetusfilosofisten asioiden nousevan yksityiskohtia tärkeämmälle sijalle. Siksi esimerkiksi kysymys kappale-esimerkeistä alkoi tuntua turhalle ja jätin sen kokonaan pois. Susanna Mesiän näkemys musiikin peruselementtien hahmottamisen tärkeydestä on jäänyt erityisen vahvasti mieleeni. Oma käsitykseni opettajuudesta on avartunut opinnäytetyötä tehdessäni, ja koen saaneeni lisää tapoja, työkaluja ja näkökulmia omaan opettamiseeni.

Tutkimukseni otanta on todella pieni eivätkä tulokset ole yleistettävissä, vaan ne edustavat haastateltavieni näkemyksiä. Olen myös valinnut haastateltavat itse satunnaisotannan sijaan, joten oma vaikutukseni näkyy tutkimuksen taustalla. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena ei kuitenkaan ole tuottaa yleistettävää tietoa, vaan pyrkiä ymmärtämään ja antamaan syvemmän käsityksen jostakin ilmiöstä. Siinä tutkimukseni on mielestäni onnistunut. Lisäksi se on avannut aiemmin hyvin vähän tutkittua asiaa ja saanut laulunopettajien hiljaista tietoa kuuluviin, joten koen onnistuneeni tavoitteessa, vaikken selkeää vastausta pääkysymykseeni saanutkaan.

Toivon genrejen opettamisesta – kuin eri genreistä yleisestikin – tehtävän lisää opinnäytetöitä ja jatkotutkimuksia. Opinnäytetyötä tehdessäni huomasin, että erityisesti jazzista löytyy paljon materiaalia, mutta on monia genrejä, joista on vaikeaa löytää mitään kirjallista apua. Koen musiikin tyylitietouden opettamisen laulajille tärkeäksi, sillä mielestäni se kuuluu laulajan yleissivistykseen. Ammattitaitoinen laulaja laulaa uskottavasti ja sopivasti musiikin perinteitä kunnioittaen musiikin eri tyylejä. Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi esimerkiksi kartoittaa, miten laulunopettajat kokevat omat taitonsa eri genreistä ja minkälaista tukea he genreihin liittyen kaipaisivat. Toinen kiinnostava aihe olisi selvittää, miten genrejen opetus on toteutettu Suomen eri korkeakouluissa ja painotetaanko eri oppilaitoksissa samoja genrejä.

LÄHTEET

- Aittomäki, P., Kervinen, M-R. & Meilanen, T. 2002. Tyylit ja niiden erityispiirteet. Teoksessa T. Hautamäki (toim.) *Laulajan opas*. Rytmi-instituutin julkaisu. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Brabazon, T. 2012. *Popular Music. Topics, Trends & Trajectories*. London: Sage.
- Chandler, K. 2014. *Teaching Popular Music Styles*. Teoksessa S. Harrison & J. O'Bryan (Eds.) *Teaching Singing in the 21st Century*. Dordrecht: Springer, 35–51.
- Eerola, R. 2008. Klassisen ja ei-klassisen laulutekniikan eroavaisuuksista. *Laulupedagogi* 2007–2008, 10–16.
- Greenberg, D. 2016. Musical are out of date – but this new system explains why you might like both jazz and hip hop. <http://www.econotimes.com/Musical-genres-are-out-of-date-%E2%80%93-but-this-new-system-explains-why-you-might-like-both-jazz-and-hip-hop-244941>. Viitattu: 18.2.2019
- Hakulinen, J. 2010. Mestari, kisälli, oppipoika – Hiljainen tieto vallankäytön välineenä. Sibelius-Akatemia. Taidehallinto. Pro gradu -tutkielma. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/234994/nbnfife201009012384.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu: 10.3.2019
- Hapuoja, M. 2015. *Koko kroppa laulaa. Opi uusi huippuartistien tekniikka*. Helsinki: Gummerus.
- Harrison, S. & O'Bryan, J. 2014. *Teaching Singing in the 21st Century*. Dordrecht: Springer.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1993. *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino. 6. painos.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Holt, F. 2007. *Genre in Popular Music*. Chicago: University of Chicago Press.
- Keskinen, A.K. 2013. *Vocal Pedagogy and Contemporary Commercial Music. Reflections on Higher Education Non-classical Vocal Pedagogy in the United States and Finland*. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatus. Pro gradu -tutkielma. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/235168/nbnfife201306103898.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu: 6.3.2019.
- Korpisaari, K. 2011. *Korkeakoulusta valmistuneen pop/jazz-laulajan instrumentinhallinta*. Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatus. Pro gradu -tutkielma. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/234948/korpisaari_gradu.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu: 18.2.2019
- Lena, J. 2012. *Banding Together. How Communities Create Genres in Popular Music*. Princeton: Princeton University Press.

- McCoy, S. 2014. Singing Pedagogy in the Twenty-First Century: A Look Toward the Future. Teoksessa S. Harrison & J. O'Bryan (Eds.) Teaching Singing in the 21st Century. Dordrecht: Springer, 13–20.
- McGlashan, J. Thuesen, M.A & Sadolin, C. 2017a. Curbing—The Metallic Mode In-between. Journal of Voice 31(5), 644.e1–644.e10. <https://doi:10.1016/j.jvoice.2017.01.010>. Viitattu: 14.3.2019
- McGlashan, J. Thuesen, M.A & Sadolin, C. 2017b. Overdrive and Edge as Refiners of "Belting"?. Journal of Voice 31(3), 385.e11–385.e22. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.jvoice.2016.09.006>. Viitattu: 14.3.2019
- Riggs, S. & Carratello J.D. 1992. Singing for the Stars. A Complete Program for Training Your Voice. USA: Alfred Publishing Co., Inc.
- Sadolin, C. 2009. Kokonaisvaltaisen äänenkäytön tekniikka. Suom. J. Mäntyjärvi. Copenhagen: Shout Publishing.
- Steinhauer, K., McDonald Klimek M. & Estill, J. 2017. The Estill Voice Model. Theory and Translation. Pittsburgh: Estill Voice International.
- Valtasaari, H. 2012. Ääntöbalanssi-metodi™ laulunopetuksessa. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitiede. Pro gradu -tutkielma. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/38298/URN:NBN:fi:jyu-201208172166.pdf?sequence=1>. Viitattu: 6.3.2019
- Valtasaari, H. 2017. Kestääkö ääni? Laulunopetuksen vaikutus opettajiksi valmistuvien äänen laatuun ja ilmaisuun. Jyväskylä: University Printing House. Jyväskylän yliopiston humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Väitöstutkimus. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/55424/978-951-39-7166-3_vaitos07102017.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu: 14.3.2019

Liite 1. Teemahaastattelun runko

Taustatiedot

- Nimi:
- Ikä:
- Koulutustausta:
- Työuran pituus:
- Missä olet opettanut?
- Oletko erikoistunut johonkin tiettyyn genreen
 - o laulajana
 - o opettajana?
- Oletko opiskellut/opetatko jotain tiettyä metodologia?
- Oletko tehnyt/julkaissut omaa opetusmateriaalia?

Eri genrejen tuntemus

- Mitä valmistuneen pop/jazz-laulunopettajan tulisi tietää eri genreistä?
- Onko olemassa joitain tiettyjä genrejä, jotka jokaisen laulunopettajan tulisi osata erityisen hyvin?
- Oletko huomannut omassa opetuksessasi, mitkä genret ovat suosituimpia?
- Miten yleensä opetat eri tyylejä ja kuinka paljon laulutunnilla keskimäärin käsittelet tyylien tuntemusta?

Eri genrejen opettaminen

- Mistä lähdet opetuksessa liikkeelle, jos oppilaalla on hyvin vähän kosketuspintaa johonkin tyyliin?
- Onko sinulla mitään tiettyä opetussysteemiä eri genrejen opettamiseen?
- Hyödynnätkö metodeja eri genrejen opetuksessa?
- Mitkä ovat mielestäsi eri genrejen tärkeimmät tyylipiirteet?
- Mitä tehdä tilanteessa, jossa oppilas haluaa laulaa genreä, joka ei ole itselle kovinkaan tuttu?
- Onko olemassa genrejä, joita et opeta terveellisen äänenkäytön takia?
- Voitko suositella hyviä kappale-esimerkkejä eri genrejen alkeisopetukseen?